

SLOVENSKI JADRAN

LETI I., ŠTEV. 5

Koper, petek 1. februarja 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

IVE MIHOVILOVIĆ:

TRST NA BALKANU ob slovenskem morju

V Italiji je izšla knjiga »Storia e geografia», prav za prav učbenik za srednje industrijske šole, ki ga je napisal prof. Stefano Grande. Na 115. strani II. zvezka je opisan Balkan in sicer takole:

»Balkanski polotok je tretji veliki evropski polotok na Sredozemskem morju. Danes je na njem pet držav: Jugoslavija, Albanija, Bolgarija, Turčija (evropska), Grčija in Svobodno tržaško ozemlje.«

Ta dva stavka sta izvzvala bes znanega šovinističnega organa »Il Messaggero Veneto«, ki je prinesel 12. I. 1951 članek pod naslovom: »Trieste — Balcania». Res je strašno, da se je vcitata italianoissimak kar na lepem uvrstila na divji, barbarski Balkan — ali bolje rečeno na Balkanijo. To je namreč tisti sramotilni izraz, ki so ga skovali italijanski šovinisti za svoje umazane cilje in hočejo s tem označiti nekaj, kar je izven civilizacije in kulture. Glavni urednik »Messaggera« Carlo Tigoli, ki je bil za časa italijanske okupacije v Ljubljani šef fašističnega tiskovnega urada, naravnost obtožuje profesorja Stefana Grandea kot izdajalca nacionalnih interesov, kot nevestnega in neodgovornega pedagoga, ki bo nosil odgovornost, če dobijo italijanski dijaki napačne pojme, da je Trst del Balkana in ne Apeninskega polotoka. »Kako si je profesor Grande držnil popravljati celo nemirnega Dantega, ki je že pred tolkimi stoletji povedal v svojih verzih, da je meja Italije na Kvarnerju? To je »grave rifiuso politico, storico, geografico«, pravi »Messaggero« Malo manjka pa bi še rekli, da je prof. Grande plačani titovski agent, prav tako kot izdajatelj učbenika Paravia.

Bejansko pa je bil skromni pisatelj omenjenega učbenika samo veden ter je v svojem tekstu povedal to, kar potrjuje tudi znanost, to se pravi, da je Trst na Balkanu in ne na italijanskem Apeninskem polotoku, niti v Italiji. Tega si ni izmislil Grande, niti morda kakši tendenčni jugoslovanski učenjaki, temveč je to resnica, ki so jo potrdili vsi veliki in resni učenjaki v svojih delih. V kratkem gre za naslednje:

Ves teritorij tako imenovane Julijske Krajinе s Trstom pripada dinarskemu gorskemu sestavu, ki je tipičen za ves zahodni Balkan. Tam, kjer je konec tega sestava, je konec tudi Balkana, to je geografska meja med Balkanskim in Apeninskim polotokom. To je obenem meja proti lombardsko-benečanski nižini, ki je jasna v vsakem pogledu, geološkem in morfološkem sestavu ter. Klimatska meja med dinarsko (balkansko) obalo Jadrana in apeninsko obalo je pravtako jasna in se ujema z geološko-morfološko mejo. Julijska Krajina s Trstom je tudi glede hidrografskega sestava del Balkana in ne Apeninskega polotoka ter se tudi le-ta ujema s prejšnjima dvema. Popolnoma ista stvar je z ostalimi fizično-geografskimi značilnostmi tega ozemlja, kot je n. pr. vegetacija, ki je na ozemlju Trsta bistveno različna od one na apeninskem območju.

In kaj naj povemo še o narodnosti meji? Dobro vemo, da je

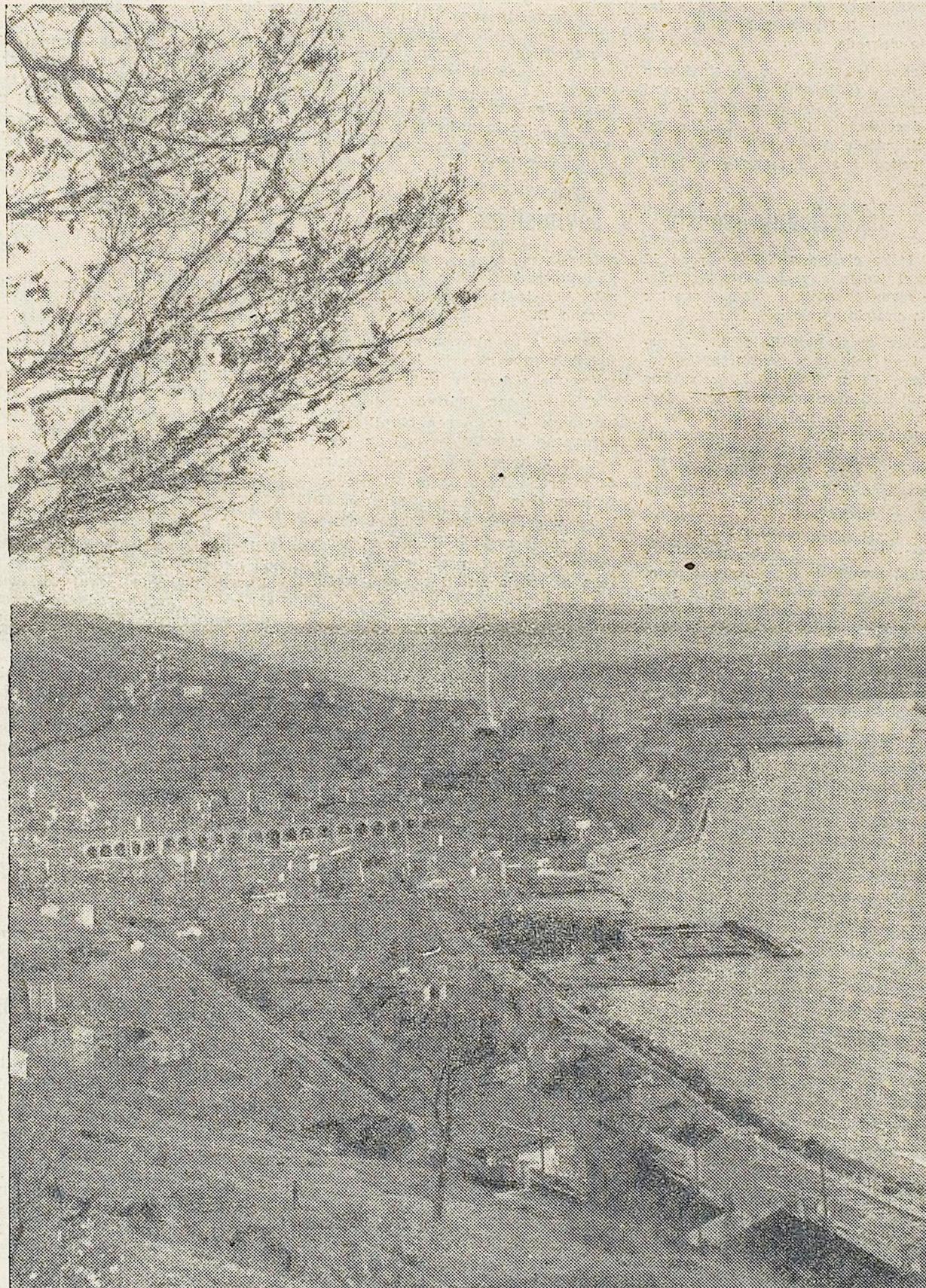
ta nastala pred 13 stoletji skoraj prav tam, kjer je še danes, to je na meji gorskega sestava Balkana in lombardsko-benečanske nižine, kar so narekovali prav fizično-geografski činitelji. Res je, da se nahaja italijanska narodnostna skupina tostran te naravne zemljepisne in narodnosti meje, toda ta skupina se nahaja na slovenskem narodnosti, nem ozemlju in tvori osamljen otok brez jezikovne in narodnosti ne-pretrgate povezave z Italijo. To se pač lahko »pobjuja s propagando, toda nikoli ne z znanostjo. Prav tako ne more nikoli dokazati kljub najboljši volji, da je Trst kdaj koli v zgodovini pripadal kakršni koli italijanski državi, temveč prav na sprotno, res je, da je vedno vodil krvave bitke proti Benečiji, ki ga je hotela pokoriti, in v tem tudi vedno uspel. Lahko pa zasledimo v zgodovini, da je politično pripadal ali se naslanjal na državo, ki je tvorila neposredno zaledje Trsta z Balkanom. Torej tudi zgodovina se ujema z zemljepisom.

V ostalem pa, če bi se moral prof. Grande braniti pred takimi šovinističnimi prenapeteži, kot sedijo v »Messaggeru«, bi to prav lahko storil in jim postregel z italijansko znanstveno literaturo, na primer s spisi univerzitetnega profesorja, enim izmed najbolj kompetentnih geografov Italije, Giotta Dainellija. Ceprav je ravno Dainelli zelo blizu iridentizmu (zato je lahko tembolj kompetenten za »Messaggera«), ni mogel nikoli pobiti trditve, da je Trst na Balkanu. Leta 1940 je izšel v Milanu njegov veliki »Atlante fisico-economico. Zanimivo je dejstvo, da so v eni izmed jugoslovenskih spomenic za mirovno konferenco v Parizu leta 1946. (prav za obrambo naše teze, da je Trst geografsko del Balkana in Jugoslavije) priložili reproducirane Dainellijeve karte v barvah iz prav tega zgoraj imenovanega »Atlanta«. Vse tisto, kar smo mi že povedali o pripadnosti Trsta Balkanu, potrjujejo neoporečno in znanstveno prav te Dainellijeve karte, ki so v milanski originalni izdaji označene s številkami 6, 8, 9 in 21. Naj prof. Grande postreže uredniku »Messaggera« Tigoliu s tem Dainellijem, pa bomo videli, če bo tudi njega obožil, da je izdajalec, brez nacionalnega čuta ter da kvari mlado italijansko generacijo, in to celo mlado generacijo visokošolsko izobraženih intelektualcev in ne nekakšnih dijakov obrtne šole!

Te dni se je razburilo tudi neko drugo šovinistično glasilo, »Il giornale di Trieste«, katerega boli, da se ta list imenuje »Slovenski Jadran«. Pravi, da je to »megalomanična težnja in navaja, kot star dokaz te »megalomaničej našo pesem: »Buči, buči, morje Adrijanško — nekdaj, nekdaj bilo si slovensko...«

Stara je ta naša pesem. Sam sem jo slišal v Trstu tudi pod fašizmom, tam med leti 1924 do 1929. Tudi takrat, v tistih strašnih časih, je ta pesem živila v Trstu in okrog nje, peli pa so jo drzno slovenski in hrvaški študenti društva »Balkan«.

Balkan v Trstu in Trst na Balkanu, ob slovenskem morju! To je ideja in resničnost! Resnična ideja!

LJUBLJANA JE SRCE SLOVENIJE, TRST PA NJENA PLJUČA!

Brez pljuč srce ne bo utripano, brez srca ne bodo pljuča dihalo!

Brez Trsta, brez morja bi bila svobodna, samostojna, demokratična Jugoslavija nemogoča, bi bila mrtva že ob rojstvu, pokopana za vekomaj. Kdor pride iz Ljubljane k vam, čuti, da pride domov, da stoji na domačih tleh, da govorí s sebi enakimi, ki ga lahko razumejo, ki sočustvujejo z njim in so z njim enih misli:

IVAN CANKAR

S TRŽAŠKEGA

Izdajstvo kominformističnih sindikatov v ladjedelnici S. Marka

Urad za delo, ki je bil pooblaščen od Delavske zbornice in kominformističnih sindikatov ter Zveze industrijev, da izreče arbitražno razsodbo glede odpustov delavcev v ladjedelnici S. Marka, je izdal razsodbo, ki gre v izključno korist delodajalcev. Bistvo razsodbe je naslednje: delavci, ki so jih ali ki jih bodo odpustili po 1. decembru 1951, dobe razen redne odpravnine še izredno vsto 8.500 lir, če so družinski glavarji, 4.500 lir pa, če so samski.

Na podlagi te razsodbe, ki so jo predstavniki dveh sindikalnih organizacij in predstavniki industrijev potrdili, bodo odpustili z dela v ladjedelnici S. Marka 548 delavcev s pičlo nagrada.

Kakor je znano, se je stavkovno gibanje v ladjedelnici S. Marka proti omenjenim odpustom z dela začelo že decembra preteklega leta. Vsi delavci ladjedelnice so bili pripravljeni podpreti svoje tovarisce v borbi

proti odpustom. Zato so tudi pred 10 dnevi prisilili svoja sindikalna vodstva, da so v ladjedelnici S. Marka proglašila splošno 48-urno protestno stavko. Stavka je bila potem prekinjena, ker so delodajalci pristali na pogajanja. Na pogajanjih pa sta obe sindikalni organizaciji popolnoma kapitulrali in prisilili delavce, da so sprejeli razsodbo Urada za delo.

Predvsem je treba tukaj poudariti izdajstvo kominformističnih sindikalistov, ki se dnevo ustijo in si laste pravico, da so edini predstavniki in zagovorniki tržaških delavcev. Kapitulacija pred delodajalcem in odpust z dela 548 delavcev dokazuje, da se kominformisti vedno bolj pogrezojo v brezno delodajalskih sindikatov Delavske zbornice z namenom, kakor sami pravijo, da se »dozose enotnost med delavci«. Ta enotnost pa naj bi pomnila odklon odločne borbe delavcev za svoje pravice in podrejanje delavskih interesov politikanstvu kominformističnih razbijačev.

Izkoriščanje sodstva v šovinistične namene

Tržaško civilno sodišče je pred 16 meseci izdalo neverjetno, a za tržaške razmere resnično sodbo v zvezi z neko pravdo o zakonski ločitvi.

Kakor pravi besedilo sodbe, je neka žena zahtevala pred tržaškim sodiščem, da se izreče dočitev zakona zaradi izključne moževne krivide. Moževa krivida pa naj bi bila ta, da je po 18 letih zakona imel za umestno, da se v oktobru 1947 preseli v jugoslovansko cono STO, pozivajoč obemožen ženo, naj mu sledi v njegovo novo bivališče.

Po italijanskem civilnem pravu bi morala žena slediti možu. Ker pa se je mož preselil v jugoslovansko cono, so sodniki sodišča prve stopnje smatrali to za protizakonito in priznali ženi zakonito ločitev. Sodišče je tako utemeljilo svojo sodbo:

Sodni zbor postavlja načelo, ki go-to nima predhodnih primerov v sodstvu in ki do sedaj ni moglo biti predmet znanstvenega razpravljanja ter je mnenja, da lahko mirene vesti zatrjujejo in priznavajo, da se Italijanka, žena državljana, ki je prav tako Italijan, ne more čutiti dolžna, da sledi možu v novo bivališče, če se ta odloči za preselitev v cono »B« STO, ki jo upravljajo jugoslovanska oblastva. Najtežji narodnosti in ideološki razlogi ter nevarnost pred morebitnimi represijami in pregnanji s strani režima, ki gotovo ni varčeval z dokazi, da se takih sredstev poslujuje brez pomislek, zares upravičujejo ženo Italijanko, da se brani slediti možu v cono, ki je onstran zgoraj označene »želesne zavesek«.

Kakor vidimo tržaške »italijanske« sodnike ne zanima, kaj pravi njihov »italijanski« zakon. Po njihovi konceptiji, ki nima nič opraviti s res-

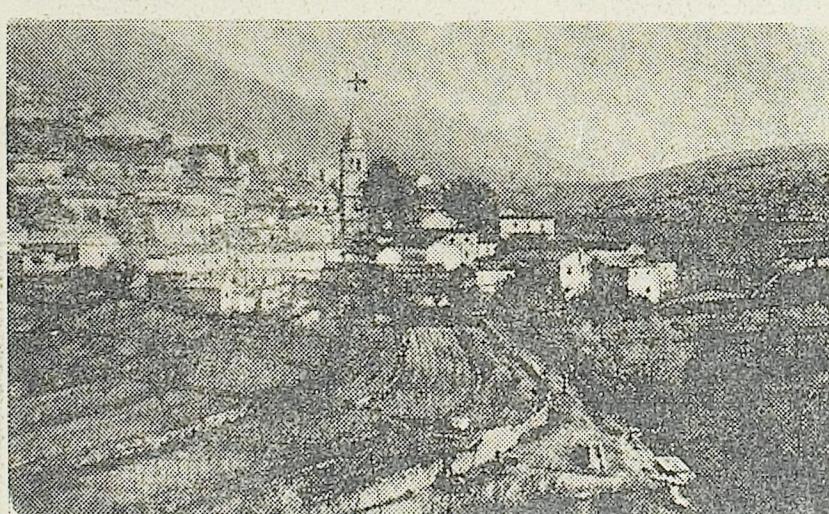
nostjo in poštenostjo sodnikov, se žena »Italijank« lahko loči od moža zato, ker je ta »zakrivil«, da je šel v cono B.

Na srečo pa nimamo v Trstu samo sodnikov prve stopnje, ki izkoriščajo zakone in sodstvo v italijanske šovinistične namene. Prizivno sodišče, na katere se je obtoženec obrnil, je to gorostasno odsodilo zavrnilo z motivacijo, v kateri pravi med drugim, da se prebivalštvo v coni B posveča svojemu delu, da se pride v cono B lahko v eni ur, da s Trstem obstajajo dnevne zvezne in da zato ni točna trditve sodnikov prve stopnje, da žena ni mogla slediti svojemu možu.

***

Društvo »Pravnik«, ki združuje vse tržaške slovenske pravnike, je izdalo spomenico v zvezi s samovoljnem postopanjem tržaškega župana, ki je dal sneti uradno zastavo Tržaškega ozemja s pročelja tržaške občinske palače. V spomenici društvo »Pravnik« ugotavlja, da je županovo dejanje protizakonito in po zakonu kaznivo, ker je tržaška rdeča zastava s helebaro po določbah mirovne pogodbe z Italijo uradna zastava Tržaškega ozemja. Spomenica izčrpno utemeljuje propagandistični značaj županovega dejanja, ki je imelo namen pokreniti na seji tržaškega občinskega sveta vprašanje, ki naj bi z lažnimi trditvami podprlo irredentistično kampanjo o priključitvi Trsta Italiji.

Društvo »Pravnik« poziva ZVU, naj kot prvi vladni organ področja poskrbi za spoščovanje in izvajanje vseh določb mirovne pogodbe, ki se tičejo Trsta.

Ciško pogorje se razprostira od Herpelj do Matulj med glavno cesto Reka-Trst in železniško progo Divača-Pulj. Najvišji vrh je Slavnik, ki se dviga 1028 m nad morsko gladino, poleg njega pa je še Mali Slavnik (1001 m). Ze od nekdaj je predstavljal Slavnik priljubljeno izletniško točko Istranov in Kraševcev, saj je z njegovega vrha prekrasen razgled po Slovenski Istri do morja in naprej v furlansko nižino. Ob jasnem vremenu je viden tudi doljni tok in delasti izliv Soča v Jadransko morje. — Slika prikazuje vas Prešnico s Slavnikom.

Od Triglava do Jadrana

IZ SLOVENSKE ISTRE

Občni zbori in volitve SIAU

Poročali smo že, da so se na Koprskem začele volitve v osnovne organizacije SIAU. V nedeljo so imeli letne občne zbrane tudi člani SIAU v Kortah, Socerbu in Saredu. Na teh zborih so med drugim razpravljali o dosedjanju delu, bodočih nalagah in so izvolili nova vodstva osnovnih organizacij. Na občnem zboru v Socerbu je bilo navzočih 38 članov ali nad 95%. V Kortah so volili in imeli občne zbrane v treh volinilih enotah. V Saredu so zahtevali člani SIAU, naj se odvzame članske izkaznice trem članom, ker so zapustili delo pri nas in odšli v Trst, od koder zdaj pa zdaj prihajajo izjavit naše ljudi. Povsod so člani SIAU na svojih občnih zborih oстро odsobili gonjo proti našemu okrožju, našim ljudem in judski oblasti, ki jo vodijo razni šovinski in kominformistični krogi v Trstu. Uspeh volitev je bil povsod zelo velik.

Tudi po drugih krajih se živahnno pripravljajo na volitve. Te dni so imeli predvolline sestanke v vseh organizacijah v Piranu, ob navzočnosti nad 700 volivcev. V Izoli so si na predvollinah sestankih že izbrali kandidate, medtem ko se pri Sv. Luciji, v Sečovljah in Strunjanu skrbno pripravljajo na letne občne zbrane.

Letne skupščine sindikalnih podružnic. Te dni imajo sindikalne podružnice našega okrožja letne skupščine, na katerih razpravljajo med drugim o vlogi in delu sindikalnih organizacij pri izvajjanju novih gospodarskih ukrepov, kakor tudi o dviganju kulturno-politične ravni delavcev. Lani so v 7 večjih podjetjih organizirali proučevanje gospodarskih problemov; nad 250 delavcev je obiskovalo večerne gimnazije, nad 300 pa je uspešno polžilo strokovne izpite. Na skupščinah prav tako razpravljajo o vlogi delavskih svetov v tovarnah in podjetjih. V 59 podjetjih Istrskega okrožja so izvolili delavske svete. Gledate na odlok o dobičku in delitvi doblička je 13 delavskih svetov razdelilo med delavce po delu in pri zadavaju 10% čistega dobička. Po zadnjih počitkih je število članov sindikalnih organizacij v našem okrožju 10.400 in to v 128 podružnicah.

Volitve v organizacije ZAM. Na Koprskem že ves januar trajajo mlaďinske volitve. Mladina si je skoraj po vseh aktivih, predvsem na podeželju, izbrala novo vodstvo. V nedeljo so volili v osnovne odbore ZAM mladinci in mladinke v Pomjanu, Pobegih, Cežarjih, Babičih, na Montiščanu, v Boninah, Gažonu, Krkavčah, Novi vasi, Sv. Petru, na Maliji in v Sečovljah. Prihodno nedeljo pa bodo volitve ZAM v Padni, Bertokih, na Topolovcu in v nekaterih aktivih v obalnih mestih.

***

KOPER — Konec decembra je pri Istrski banki v Kopru polagalo 12 uslužbencev in uslužbenik prvi bančni strokovni izpit. Izpit so položili s povprečno oceno »dobrok«. Novi sistem izvajanja finančne politike na tem teritoriju resno zahteva strokovno izpopolnitve kadrov, da bodo ti kos svojim nalogam in sposobni s časom prevzemati nove naloge in odgovorna mesta. Prepričani smo, da bo ta naš prvo vzgojeni domači bančni kadar kos svojim nalogam, čeprav bo potrebna še nadaljnja izpopolnitve in učenje. Banka ima namen, da pošlje v tem letu 6 mlajših nameščencev na začasno prakso k Narodni banki FLRJ, hkrati pa bodo organizirali tečaj za nameščence italijanske narodnosti.

I. B.

***

POBEGI — CEZARJI. — Te dni bodo imeli člani kmetijske zadruge svoj redni letni občni zbor. Pregledali bodo delo in si zadali nove naloge. Lani je ta zadruga dokončno zgradila enega največjih zadružnih skladišč v Istrskem okrožju. Poskrbela je tudi za obnovitev pekarne pri Cežarjih, tako da ni treba več vaščanom peči kruha doma ali v pekarnah po drugih vashih.

***

PLANJAVE. — Pošta bi moral redno prihajati, pa bi se marsikdo naročil na razne časopise. Krkavčanski pismenost, ki je plačan zato, da deli pošto po vseh in da jo nosi strankam v hiši, pa to ne opravlja redno in zadovoljivo. Namesto, da dostavi pošto vsakomur na dom, jo pušča v

gostilni ali trafiki, kjer ostane tudi po dva tedna, ne da bi se kdo zmenil zanje in se zaradi tega izgubi marsikatero važno pismo in celo brzovaje. Zato bi bilo prav, da to zadevo reši postni urad v Smarjah.

***

V zadnjih dveh letih se je rodilo več moških. Statistika rojstev v našem okrožju je zelo zanimiva, če jo primerjamo s sosedno cono Svobodnega tržaškega ozemlja. Zanimivo je dejstvo, da se je v našem okrožju rodilo zadnji dve leti več moških kakor žensk. Dočim je v coni A prav obratno. V letu 1951 so registrirali na matičnem uradu 856 rojstev, od tega je bilo število moških za 26 večje od ženskih, lani pa za 16. Povsem drugačna je slika v coni A, kjer se roditi na vsakih 100 žensk 78,5 moških.

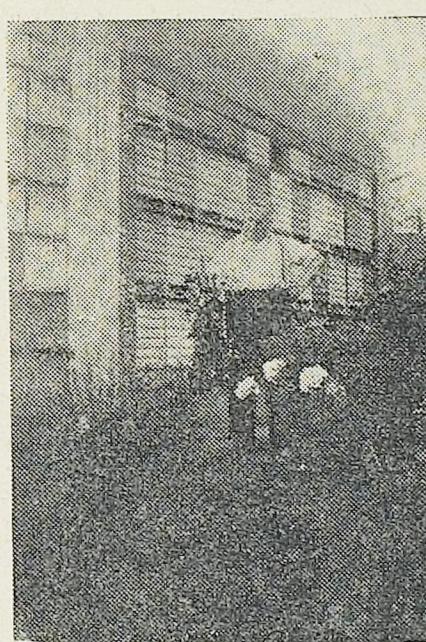
*

Zadruga na Krogu je na dobrati poti. Lani jeseni so si zadružniki nabavili več poljedelskih strojev. Preorali so nad 6 ha veliko zemljišče, ki ga bodo že te dni posadili z okrog 30.000 trtami. V načrtu imajo zgraditi hlevov in drugih gospodarskih poslopij ter stanovanjskih zgradb. Za vse to pa bo potrebnega poleg pridnih rok tudi pomoč ljudske oblasti.

S KRASA

70-letnica ljudsko-prosvetnega delavca

Med tistimi, ki imajo največ zaslug za razvoj kulturno-prosvetnega dela v Herpeljah je prav gotovo tudi Cergonja Josip. Ze v mladih letih je bil vnet za to delo in je bil

S POSTOJNSKEGA

Priznanje okrajnega frontnega odbora za uspešno delo

*

BABNO POLJE. — Tukajšnji šolski otroci se pridno vadijo v šoli tudi v ročnih delih. Letos so si med drugim izdelali copate, ki jih uporabljajo v šoli.

OBVESTILO NAROCNIKOM IN KOLPORTERJEM

Vse naše naročnike in kolporterje prosimo, da nakažejo po poštni položnici na tekoči račun podružnice uredništva in uprave »Slovenskega Jadrana« v Postojni NB v Postojni št. 650—90322—0 naročino in izkupiček za prodane izdaje; naročniki in kolporterji koprskega okraja pa poravnajo naročnino na Centru tiska v Kopru ali po položnici Istrske banke Koper št. rač. 06—990—87,

Vsakdo postane lahko naročnik s tem, da na svoji pošti izpolni položnico in plača naročino ter napiše svoj natančen naslov z oznako »nov«. Naše naročnike pa prosimo, da nam naročino čimprej poravnajo in tako omogočijo redno izhajanje lista. Poleg tega vabimo vse naše dosedanje bralice in prijatelje, da se na list naročijo in da pridobijo še druge naročnike.

Vsem, ki bi želeli vse številke, javljamo, da nam je prva številka pošla.

Uprava Slovenskega Jadrana

leta 1902. tudi soustanoviteljev skoškega društva »Zvezda« in njegov večletni odbornik.

Po prvi svetovni vojni je zbiral okrog sebe zavedne pevce in širil zanimanje za slovensko pesem med vaščani. V Osvobodilni fronti je delal od leta 1941, prav tako pa je tudi po osvoboditvi sodeloval pri delu v množičnih organizacijah. Lani so ga izvolili za člana okrajnega odbora ljudske prosvete v Sežani.

Na letosnjem občnem zboru prosvetnega društva »Rdeča zvezda« ga je članstvo ob njegovih 70-letnici, ki predstavlja hkrati tudi 50-letnico njegovega nepretrganega delovanja v društvu, izvolili za predsednika.

Na sliki vidimo Josipa Cergonja pred njegovim skrbno urejenim čebelnjakom. Že dolgo vrsto let se bavi s čebelarstvom in je leta 1949, ob vstopu v KDZ oddal v skupno zadržno upravo svoje vzorno urejene panje tipa »Znidarsič«.

HERPELJE. — Klub Narodne milice Herpelje — Kozina je pretekli nedelji skupaj s člani LM uprizoril drama Mire Pucove »Ogenj in pepel«. Občinstvo, ki je do zadnjega kotička napolnilo dvorano dijaškega doma je bilo z uprizoritvijo zelo zadovoljno. Klub bo odšel v kratkem na gostovanje po sežanskem okraju.

NOV RAZVOJ DOGODKOV V EGIPTU

V nedeljo je v Egiptu prišlo nenačema do nepredvidenega preokreta, ki vse bolj osvejuje ves razvoj zadnjih dogodkov v tej državi. Kralj Faruk je razpustil vlado vladničnega pravaka Nahas Paše in poveril sestavo nove vlade pravku neodvisne stranke Meher Paši.

Znano je, da je anglo-egipčki spor zaradi Sueškega prekopa in Sudana prišel v zadnjem tednu v najakutnejšo fazo, katere vrhunc so bili dogodki v Ismailiji in demonstracije v Kairu. V Ismailiji se je 850 egiptskih policiotov celih 7 ur pogumno borilo proti 1600 angleškim vojakom, opremljenim s težkim oružjem in letali, ki so prejeli ukaz, naj razorajo egiptsko pomozno policijo. 42 Egiptanov je bilo mrtvih in 58 ranjenih. Drugi dan pa je prišlo v Kairu do velikih protlan-

Dva filma

Bilo bi čudno, ako bi se mojstri potvarjanja in neresnice, kakor so nosilci veleilanskega šovinizma, ne posluževali tudi filma za doseg svojih sumljivih ciljev, odkar se je ta pokazal kot uspešno propagando sredstvo. Tako so sedaj riniли v Trst pri zadnjih vratih, kakor baje svoj čas Grki svojega znamenitega trojanskega konja, nov umotovir ireditistične filmske umetnosti, pod imenom »Trieste mia. Da ne bi podvig bil hitro opažen, so ga predvajali v nekem zakončnem kinu, vendar je bilo nadrušenje tako veliko, da je predviro zidove, in je bilo rjovenje slišati skoraj po vsem mestu. V filmu se je vse, kar je slovensko, posebno še seveda borda slovenskega naroda za svobodo, ki leži kot kamen v želodcu šovinističnemu imperializmu, tako da ne more preboleti zgodovinske resnice, da se je moglo naše ljudstvo otreći fašistovske visokosti in postati enakopravno drugim narodom. Na drugi strani pa se je predvajala ona zgodovina, ki se danes že piše po Italiji in ki bi hotela, kakor po prvi vojni Vittorio Veneto, tudi sedaj iz poraza ustvariti zmago. Kdor je namreč pozabil, je mogel sedaj znova videti na platu junaštva, ko se je fašistovska vojska 8. septembra 1943 uprla mogočnemu Nemcu in ga gonila kot piščeta po mestu. Se imenitevje pa je bilo v onih majskih dneh, ko je prišla vrsta na esesovca, da je moral deliti isto ušodo, ki je pred 18 meseci zadela njegov fašistovska pajda. Teda se je namreč prikazal iz svojih brlogov sam samcati CLN in konec je bilo nemških razbojnikov. Novi junaki so enostavno kar pomleti z njimi, saj drugače pač ne more biti v evangeliu svete irentede. Vloga Jugoslovov pri osvoboditvi se cemej samo na to, kar ji je šovinism dodelil. Namreč da se ti pokazejo kot pošasti, pred katerimi oblide vsi osvajalci, ki jih je Italija spoznala, od Tevitonov do Obrov in Turkov.

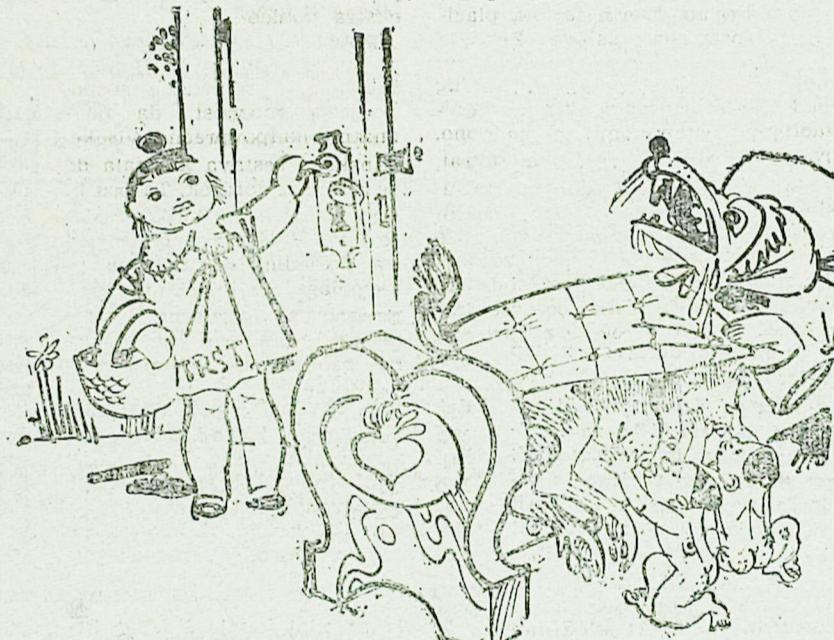
Ko je bila vrsta pred vratim le preveč dolga in ko so udarjale iz dvorane le prevelike salve tulečega nadrušenja, je malo pokukala oblast, kake vrste zabave bi mogla neki tam biti in naredila konec zmagoščevanju.

Toda da ne bi bilo zamere in da se ne bi govorilo o pristranosti, je bilo treba žrtve tudi na drugi strani. Zato je okupacijsko upravičenost hitro pograbiла oni jugoslovanski film, ki je bil prav pri roki in ga dala odstraniti. Kaj zato, če ni imel nobene vzeve ne z nacionalizmom, ne z italijanstvom in narodno nestrpnoščjo sploh, ter je le kazal življenje po dalmatinskih samostanah v daljin preteklosti in da je bil napravljen po znaničnem hrvaškem romanu, ki nima ničesar opraviti s politiko. Vojaška upravna oblast hoče biti pravična in zakar zrob za zorb je v zgodovini znan kot »najpopolnejša mera pravičnosti.« Tako je moral zanimati in prijetni jugoslovanski film, ki je povsod žel kulturno priznanje, plačati ravnin ireditistično-šovinistične megalomanske prenapetosti.

Mogoče, da se je vojaška uprava v Trstu hotela rešiti na ta način krika in vika šovinistov, toda dvojnica mera se končno še ni nikdar obnesla.

gleških demonstracij. Deset tisoč egiptskih demonstrantov so v središču mesta opustošili in požgali več angleških lokalov. Toda demonstracije niso zavzele samo protibritanskega značaja, predstavljajo so obenem tudi nastop množič proti egiptskim bogatašem — predstavnikom egiptiske buržauzije. Demonstranti so vzklikali proti njim kot proti angleškim kolonialistom ter so opustošili veliko število luksuznih karskih lokalov, v katerih so se zbirali bogataši. Očitno je to povzročilo nenadno zaskrbljenost egiptske buržauzije, ki se je zbalza spričo teh dogodkov. Res je namreč, da je bivša vlada Nahas Paše zavzela odločno stališče v svojih zahtevah napram Angležem, zahteve po priznanju egiptskih pravic na področju Suez in Sudana, teda priporavniti moramo, da stoji Egipt pred drugim vprašanjem, ki ni nič manj važno od vprašanja bodočih odnosov z Veliko Britanijo, to je socialni problem. Vprašanje Egipta se torej ne izčrpa samo v angleški okupaciji dela egiptskega državnega ozemlja, temveč obsega tudi polfveladne notranje odnose, ki postajajo iz dneva v dan neznačajni. Zatirano egiptsko ljudstvo, ki živi v težkih razmerah, utegne torej postati vladajoči vrhni plasti v Egiptu bolj nevarno kot Angleži. Postavlja se zdaj vprašanje, kakšno stališče bo zavzela nova egiptška vlada glede egiptske zunanje in notranje politike. O neodvisnemu Meher Paši, novem vladarem predsedniku, so mnenja različna. Ali bo Meher Paša nadaljeval politiko prejšnjega predsednika Nahas Paše, o katerem

TRDITVE O MATERINSKI SKRBI GOSPODARSTVOK PRESENETLJIVO SPOMINJAO NA PRASTARO PRAVLJICO O VOLKU IN RDECİ KAPICI

Rimska volkulja: »Pridi vendar Rdeča kapica! Kaj me ne spoznas; jaz sem vendar tvoja babica...«

Zavezniška vojaška uprava v Trstu, ki se v najnovejšem času trudi, da bi kolikor toliko ostreje izvajala mirovno pogodbo in zaradi cesar je prislo v Rim do razburjenja, je pa pozabila izvajati tudi vsebino in duh mirovne pogodbe v zvezi z narodnostmi v Trstu. Zaradi tega najnovejšega rimskega in tržaškega anekcionističnega razburjenja očitajo zavezniški vojaški upravi v Trstu, da favorizira na radijski postaji Slovenia, katerim je dala na razpolago 11 ur, toda Italijanom samo 9 ur programa. Ta trditev seveda ni točna, temveč je tendencionalna, da bi se ustvarilo vzdružje, češ da so Slovenci v Trstu favorizirani.

Slovenci seveda ne samo, da niso favorizirani, temveč imajo nasprotno nečisto opravičenih vzrokov, da se pritožujejo zaradi zapostavljenosti. Ceprav se z vso odločnostjo borijo za enakopravnost, jim do sedaj ni uspelo, da bi dosegli tisto, kar jim jamči mirovna pogodba. Mirovna pogodba jasno pravi, da sta obe narodnosti v Trstu enakopravni, da ne more biti privilegijev za eno, in zapostavljanj za drugo. Italijane se do sedaj smatrajo v Trstu kot narod prve vrste, a Slovence druge vrste.

Ne bomo govorili o vsem, kar teži tržaške Slovence, temveč bomo tukaj navedli samo nekatere značilne

so v zadnjem času poročali, da je baje iskal orožje proti Angležem pri Sovjetski zvezzi. Ce bi to bilo res, bi slednja Egiptu po vsej verjetnosti orožje tudi dobavila. Ne morda iz simpatije do osvobodilnega boja egiptskega ljudstva proti kolonializmu, temveč samo iz hlačnih računov, da bi pomagala ustvariti novo žarišče nemirov, ki bi ga hotela izkoristiti za svoje imperialistične cilje.

Ceprav vse kaže, da se je egiptska plasti zbalza teženj lastnega ljudstva, sodijo, da ni pričakovati, da bi kralj preokrenil krmilo državne politike, kot si to želijo Angleži. To bi vsekakor razdražilo egiptsko ljudstvo proti Angležem in domačim kolaboracionistom. Pa ne samo to. Dejstvo, da je marsikali arabski predstavnik v zadnjem času zgubil življenje, ker je vodil Angležem naklonjeno politiko, je svarilo kralju Faruku pri nadaljevanju njegove politike.

Vsekakor se je egiptsko vprašanje precej zaostriло. Vsaj za enkrat ni pričakovati skorajnje rešitve. Morda pa bo ameriško posredovanje prineslo kompromis, ki si ga želijo Angleži, pa tudi egiptske vladajoče plasti.

Nemčija Francija in evropska vojska

Pravkar se je končala v Parizu konferanca zunanjih ministrov šestih dežel o evropski vojski. Poročilo, ki so ga izdali po zasedanju, govori o nekaknem sporazumu, toda še istega dne je nemški zastopnik Halstein sprožil nemško zahtevo, naj se Nem-

MATRE ITALIEZI NA TRZASKO GOSPODARSTVOK PRESENETLJIVO SPOMINJAO NA PRASTARO PRAVLJICO O VOLKU IN RDECİ KAPICI

Rimska volkulja: »Pridi vendar Rdeča kapica! Kaj me ne spoznas; jaz sem vendar tvoja babica...«

PODREJEN POLOŽAJ SLOVENCEV V TRSTU

Po knjigi Ive Mihovilovića »Trst problem dana«

pojave z delikatnega področja, kar se tiče jezika. Mirovna pogodba določa, da sta v Trstu dva uradna jezika, in sicer italijanski in slovenski. Toda praksa je takšna, kot da mirovna pogodba še ni stopila v veljavlo in je zato uradni jezik samo italijanski. Dokaz:

Razen zavezniške vojne uprave je v Trstu (cone A) tudi posebna civilna uprava, ki ji načeluje Italijan iz Trsta, demokristjan Palutan. On nosi naslov predsednika cone, toda rad se podpisuje z naslovom »prefekt«, da bi se tako podarilo, kako je Trst prav za prav samo ena izmed italijanskih provinc (katerim načeluje prefekt). Pod njegovo kompetenco spadajo v nekaterih vprašanjih tudi občine v okolici mesta.

Predsednik Palutan je postal dne 11. maja 1950. leta županom občin Devin, Nabrežina, Dolina, Zgonik in Repentabor pismom, s katerim on »avantistično« razlagajo dekret St. 185 od 2. septembra 1949. V tem pismu trdi Palutan, da se slovenski jezik sme

Sovjetski satelit je zaspal

Zasedanja glavne skupščine OZN v Parizu trajajo že mesec in mesec. Zaradi tega ni nič čudno, če se pri neštetih razpravah razni delegati dolgočasno in se tudi pripeljati, da marško zaspali.

Takšno smolo je imel študi ukrainški delegat, ki je sicer zelo discipliniran in uboga na vsak miglaj sovjetskega delegata.

Pretekli ponedeljek so namreč v socialnem odboru na dolgo razpravljali o nekem predlogu čilskega delegata ter je pri tem Ukrajince zgrabil zaspelan in je zadremal. Kasneje je prišlo do glasovanja o čilskem predlogu. Sovjetski delegat je nepričakovano glasoval za čilski predlog, kar se redko dogaja na sedanjem zasedanju OZN, ker v večini primerov Sovjetska zveza in njeni sateliti glasujejo proti vsem predlogom, če jih niso slučajno oni postavili.

Ko je službeni stražnik potrepljal po rameni hrkajočega Ukrajincu in ko so ga vprašali, če glasuje za čilski predlog, ali je proti, je odgovoril s pretestno glasom: »Seveda proti!«

V dvorani je nastal splošen smeh, ker je v tem trenutku Ukrajinec obrnil svoj ljubezni pogled proti sovjetskemu delegatu, ki ga je takoj ostopil, kakor da bi ga hotel požreti.

V Parizu se vsi sprašujejo, kaj bo z Ukrajincem, ko se bo vrnil v domovino.

NA KRATKO

Angleški zunanjji minister Eden je zopet ponovil ponudbo Egiptu za pogajanja o reviziji anglo-egipčanske pogodbe iz leta 1936. Poudaril je, da bi bilo možno rešiti spor med Veliko Britanijo in Egiptom tako, da bi bilo zadoščeno upravičenim zahtevam egiptskega naroda in da bi pri tem ne bila ogrožena varnost svobodnega sveta.

Združeni narodi so se dni zaključili razpravo o grških otrokih, ki so jih kominformisti za časa grške domovinske vojne odpeljali v Romunijo, CSR, Madžarsko in Bolgarijo. Sklemlili so, da bodo še enkrat pozvali kominformistične države naj takoj vrnejo te otroke svojim staršem. Doslej je edino Jugoslavija vrnila vse grške otroke.

ZDA bodo zavrnile sovjetsko protestno noto zapadnim velesilam glede načinta za ustanovitev poveljstva za Srednji vzhod. Sovjeti so namreč obsoledli Zapad, da je ustanovitev takega poveljstva naperjena proti njim.

Da bi bili kos obrannim načrtom, napovedujejo angleški konzervativci drastične varčevalne ukrepe. Zmanjšali bodo uvoz za 475 milijonov funtov, znaličali izdatke za zdravstveno skrbstvo in odpustili 10.000 državnih nameščencev. Laburisti pa so proti tem ukrepom.

Francoski odbor za mir je priredil te dni v Parizu banket na čast podpredsednika prezidija jugoslovanske zvezne skupščine Moša Pičade. Sprejemu so pričakovati poleg številnih francoskih visokih osebnosti tudi predstavniki Indije in Izraela. Tajnik francoskega odbora za mir je izjavil, da bo v kratkem nov kongres za mir in mednarodno sodelovanje.

Vlade ZDA, Velike Britanije in Francije so poslale skupno noto sovjetski vlad zaradi odlašanja sklenitve mirovnega sporazuma s Avstrijo. Zapadna nota občujejo Sovjeti, da sistematično zavlačujejo sklenitev mirovne pogodbe, ker nočajo evakuirati svojih čet in Avstrije.

V Tuniziji so zabeležili v zadnjih dneh razmeroma mirno stanje. Vendar se tu pa tam še vedno nadaljujejo manjši sporadi med francoskimi kolonialnimi četami in domačini. Pogajanja za premirje na Koreji so še vedno na mrvi točki. Stabni častniki obeh strani proučujejo sedaj podrobnosti o doslej dosegih sporazumov glede vprašanja nadzorstva nad premirjem. Pogajanja glede tega nadzorstva bodo nadaljevali, ko bodo častniki zaključili svoje delo.

V Tokiu so japonsko-ameriška pogajanja glede statusa ameriških čet na Japonskem po uveljavljeni mirovni pogodbi s to državo.

V sami občini mesta Trsta je v tem pogledu še veliko hude. Tukaj občinska uprava nitoli toliko ne spoštuje pravice Slovencev glede jezika v tekmih, ki jih izdaja občina. Vse je izključno v italijanskem jeziku. Slovenci bi imeli pravico tudi do tega, da bi v občinskem svetu mesta Trsta govorili pri razpravah v slovenščini, toda to jim je enemogočeno. Predsednik občinskega sveta, župan Bartoli (demokristjan) se nobelno izmika debatati o tem zelo važnem vprašanju.

Civilno kazensko sodišče v Trstu je 11. decembra 1950 v neki zasebni sodni razpravi objavilo, da se — »v eni A-Svetobodnega tržaškega čemija mora smatrati slovenski jezik kot tuj jezik ... ter da je italijanski jezik edini uradni jezik kraja. Zavezniška vojška uprava bolj zanimali, kakor se je zanimala doslej, in bi tudi na tem področju morala pobijati tezo o trajjanju stare italijanske suverenitete v Trstu.«

V zvezi s takšnim pojmovanjem je tudi prepoved predsednika cone Palutana, da se v Trstu ne smejo lepititi lepak in slovenskem jeziku. Bil je toliko omilostljiv, pa je dovolil, da se slovenski lepaki vendar še možijo lepiti — samo v predmetih in v okolici mesta... Tako so Slovenci v Trstu ne samo zapostavljeni, temveč se jih namerno žali.

(Nadaljevanje sledi)

O pomenu statistike v kmetijstvu

1. februarja se bo začel v našem okrožju nov popis živine, sadnega drevja, vinske trte, površine obdelane zemlje, travnikov, senožeti in pašnikov. Popis bo zajel vse zasebna in zadružna gospodarstva ter ekonomije.

Popis naj bi pokazal stanje dne 31. 1. 1952. Na ta popis se naš urad za statistiko dobro pripravlja. Postavljene so v ta namen komisije, ki bodo prevezle delo z vso resnostjo. To delo izredne važnosti pa ne bo uspelo, če ne bo tesnega sodelovanja med ljudmi, ki so za to zadolženi in celotnim kmečkim prebivalstvom. Popis je množično delo. O njem so razpravljali na mnogih sestankih. Potrebo je, da ljudje poznajo namene popisa in da imajo za resno nalog.

Za kaj je pravzaprav popis potreben?

Predvsem moramo omeniti, da popisi v kmetijstvu niso nova stvar. Najstarejši podatki o popisovanju segajo v Sloveniji celo v leto 1788, ko so popisovali konje in v leto 1807, ko je popis zajel tudi govejo živino. Kasneje je popis zajel vse kmetijske panoge, kajti razvoj gospodarstva je zahteval čedalje točnejše podatke o naši gospodarski moči.

Naši ljudje gledajo še danes na vsak popis nekam dvomljivo. Bojijo se statistike, ker so pod Italijo poskusili, da je bil popis vedno na vezan na obdavčevanje. Te nazore moramo brez nadaljnega odpraviti. Naš popis ima popolnoma druge namene. Ne gre za nobene spekulativne namene. Vzemimo nekaj primerov. Vsakemu je znano, da je živinoreja ena od glavnih naših kmetijskih panog, ki posredno ali neposredno vpliva na razvoj ostalih panog v kmetijstvu. Živinoreji pokaže naša ljudska oblast največjo skrb in pozornost. Letos bodo n. pr. dodeljene večje nagrade rejem goveje živine. Preskrbeli bomo plemenske bike in junice. Za nove nasade vinogradov in sadovnjakov ter za pojedeljske kulture potrebujemo velike količine gnoja. Z drugo strani dobro vemo, da »krava pri gobcu molze« in da je padažne živine tesno navezan na krmisko osnovo. Moramo vedeti, koliko krme pridelamo in če ta količina odgovarja stanju živine.

Začeti moramo obnavljati naše sadovnjake in vinograde. Potrebine so nam v ta namen predvsem investicije, potreben nam je produksijski material. Kako bomo n. pr. vedeli, kje in kaj moramo naročiti če ne vemo koliko trt in sadnega drevja imamo? Za obnovno moramo vedeti, kje bomo kaj obnovili. Kako je mogoče ukrepati za dvig teh

panog kmetijstva ne da bi poznali konkretnega stanja. Iz leta v leto potrebujemo več gnojil, škropil, kolov za trte itd. Vsa ta naročila morajo imeti svojo podlago.

Le teh nekaj navedenih podatkov nas lahko prepriča o nujnosti in natančnosti popisa. Zgrešeno in napako je vsako mišljenje, da bo popis služil za odmero dohodnine ali celo za obvezne odkupe, ki jih sploh ni več. Vzrok, ki nam narekuje izvedbo popisa, je proučevanje posledic, ki so nastale z uvedbo novega gospodarskega sistema (odprava obveznega odkupa, uvedba gospodarskega računa), kako so slabe letine vplivale na številčno stanje živine itd. Iz popisa bo razvidno, kakšno je stanje našega sadjarstva in vinogradništva. Na podlagi statističnih podatkov bomo vedeli, kje in kaj je treba ukreniti za dvig te ali one panoge. Vedeli bomo n. pr. koliko, kakšne sorte sadnega drevja potrebujemo za obnovno sadovnjakov, koliko trsnih podlag in selekcioniranih cepičev potrebujemo. Na podlagi dejanskega stanja bomo lahko vedeli, v kolikor lahko doma pridelamo ali je potreben uvoz te ali one sorte drevja, plemenske živine itd.

Kakšne podatke bomo zbirali pri tem popisu? Pri tem popisu bomo zbirali za vsako gospodarstvo ne glede na vrsto lastništva naslednje:

- a) površino obdelane zemlje (njive – vtovi), travnikov, senožeti in pašnikov.
- b) število članov gospodarstva in od tega stalno zapostenih izven kmetijstva.
- c) popis bo zajel vso živino in sicer: teleta, junce, junice, mlečne in delovne krave, bike in vole, konje, ovce, prašiče, perutnino in čebelne panje.

Naši kmečki pregovori

»Jutranja zarja rdeča prinaša dež, večerna lepo vreme.«

»Bleda luna prinaša dež, rdeča veter, a bela nam jasni obzorje.«

»Ce morska kobia rezgeta (Jugo), se nam dež obeta.«

»Ce se osli igrajo, ne bo doigo brez dežja.«

»Cuk nam sušo napoveduje.«

»Ce je januar gorak, bo kmet siromak.«

»Ce kane prej od sveče ko od strehe, treba jasli pomesti in seno na štalo nesti.«

KMETIJSKA OPRAVILA V MESECU FEBRUARJU

1. Čim se zemlja dobro posuši, moraš pobranati pšenico. Pšenica se je letos ponekod močno razborkotila (posebno tam, kjer so jo pregosto sejali). Pregosto sejana pšenica da dosluši slame, a malo zrnja. Blede in slabov razvite posevke moramo pognojiti z duščnimi gnojili (na 1000 kvadr. metrov 10 kg nitratov).

2. Letos smo vsled dejavnega vremena zelo zapoznili s setijo graha. Na to povrtnino moramo biti bolj pozorni. Se lahko sejemo. Razen naših domačih sort sejemo že preizkušene sorte »mali provencal«, »čudež Amerike« in »Alasko«.

3. Kakor lansko leto nam bo v nižjih predelih (boniske) prevleka vlaga uničila posevke. Da se nam to ne zgodi, moramo, čim se vreme ustavni, očistiti odvodne kanale (scoline).

4. Dokler še ne moremo s plu-gom ali motiko v vinograd, obrežujemo in povezujemo trte. Vsako odlašanje nam bo prineslo veliko škodo, ker bo vsled slabega vremena prišlo več opravil naenkrat in ne bomo mogoče vsega pravilno opraviti.

5. Pripravljajmo tople grede za setev paradižnika in jajčecva. Ne odlašajmo, da nas čas ne prehit. Misliti moramo že sedaj, kje in kakšne sadike si moramo nabaviti.

6. Sмо ukreplili vse potrebne grede za semenskega krompirja? Smo vložili v zaboje semenski krompir, da nam pravočasno vskali in da imamo možnost izločiti vse nekajive gromolje ali tiste, ki poganjajo

jo nitri (vilos – virusna bolezni krompirja).

7. V kleti moramo paziti na snago. Vso nepotrebno šaro moramo čimprej spraviti iz kleti. Pri pretakanju vina moramo paziti, da vino ni bolano. Letos imamo več primere vinskih bolezni.

Preden prečokajo vino, je najbolje, da poskusimo, če vino na zraku ne menja barve. Ce pustimo vino v kozarcu na prostem in če v dveh dneh potemni, je najbolje, da predložis vzorec Znanstvenemu zavodu, ki ti bo dal vse potrebna navoda, kaj moraš ukreniti, preden vino prečokajo. Sporočajo nam iz nekaterih krajev (n. pr. Vanganel), da vina postajajo »cikasta«. Ce je vino že dobilo močan kisel okus, je najbolje, da ga prečokamo v dobro zažveplan in očiščen sod ter ga čimprej uporabimo.

8. Paži na snago v hlevih in svinjakih. Ponekod se je že pojavila »perutniška kuga«. Vsak primer te ali druge bolezni javi takoj na povrjenje za kmetijstvo, da bo pravočasno živinozdravnik potrebljeno in ne bo mogoče vsega pravilno opraviti.

9. Poslednji čas je za škrapljenje sadnega drevja. O tem predmetu smo že obširno pisali. Vendar opozarjam, da poškropite vsaj brezkoje nasade s 3% raztopino morene galice in sadno drevje z »durlok« po nasvetih, ki jih že imajo naši KLO.

10. Naše gospodinje naj že sedaj misijo na valilna jajca. Vsaka naša gospodinja naj predira o tem članek v zadnji številki našega lista.

d) iz popisa sadnega drevja mora biti razvidno število rodnih dreves in dreves potrebnih za obnovo. Enaki podatki so nam nujno potreben tudi v vinogradništvu.

Iz teh sicer tako kratkih navedenih pokazateljev, ki jih hočemo dobiti s popisom, mislimo, da je namen, za katerega jih zbiramo, dovolj jasen vsakemu kmetu ali zadružniku, ki stremi za izboljšanjem našega gospodarstva. Popis bo uspel, če bo vsak posameznik tesno sodeloval s popisnimi komisijami in dajal točne podatke. Netočni in površni podatki bi zelo kvarno vplivali na celoten potek popisa.

Popis je resna stvar. Ce bo točen, bo služil našemu gospodarskemu napredku, če bo površen, bo ovinjal naš celoten gospodarski razvoj. Prepričani smo, da bodo kmetje in zadružniki vzel resno, z drugo strani pa bo treba proti tistim, ki hote ovirajo normalen potek dela, postopati po predvidenih zakonskih odločbah.

Kmetovalci
dopisujte na našo stran

Drobne novice iz kmetijskega sveta

BORBA PROTI PLEVELU

Na svetovnem tržišču imamo na razpolago sredstva, ki uničujejo plevel. Nedavno tega so neki znanstveniki v ZDA znašli nek novi petrolejski destilat, ki baje učinkuje učinkovito samo na plevel, ne škoduje pa kultiviranim rastlinam. Borba s petrolejem temelji na teoriji, da imajo gojene rastline ponori zaprite listne reže, medtem ko imajo pleveli te odprtne tudi ponori. Po navedeni teoriji bi moral kmetovalci škropiti zaprveljene njive zveče, tako da bi petrolej že popolnoma izhlapiel do juža, ko se reže kultiviranih rastlin odprejo. Ta poseben petrolej učinkuje namreč samo, če pride v notranjost rastline. Uspehi tega sredstva so odlični, edina težava je v tem, da se omenjeno sredstvo zelo rado vname.

NOVO UMETNO GNOJILO, KI GA RASTLINA IZKORISCA Z LISTI

V ZDA so kemiki pridobili na sintetični način novo dušično gnojilo. To gnojilo učinkuje takoj na rastlino, ker ta ima možnost izkoriscati dušik z listi. V ta namen raztopijo pol kg novega gnojila, ki ima trgovsko ime

»Negreen«, v 100 litrih vode in poškropijo listje na isti način, kakor škropim trto z modro galico. To gnojilo je predvsem učinkovalo na vrtnice, paradižnike, kapusnice, pomaranče in limone. Opažajo pri tako pogojenih rastlinah lepo rast in hitrejšo dozorelost plodov.

BOJ PROTI OBADOM

Med živinorejci nekaterih pokrajini v ZDA se širi nov način borbe proti muham in obadom, ki mnogo vzmetenijo živino. To opravljajo s pomočjo preprostega stroja, ki se sestoji iz avtomatičnega škropilnika, ki deluje pod pritiskom teže živine. Ta škropilnik postavlja v kraje, kjer se nahaja napajalniki. Živina, ki hoče pititi vodo, mora stopiti na posebno desko, ki sproži brizgalke, ki ji poškropijo vse telo s posebnim kemičnim preparatom, ki odvrača mrčec. Uspehi borbe so dokazani s prirastkom. Na pašnikih, kjer so postavili te stroje, je znašal povprečni prirastek 40 kg na glavo, medtem ko je bil v istem času v neopremljenih pašnikih prirastek le 26,5 kg.

GOSPODARSTVO

Nov sistem javnoprodajnih dajatev v proračunu FLRJ

III.

Davek na promet

Davek na promet je davek, ki se plačuje na promet posameznih proizvodov in dobrin ter na plačila za posamezne storitve. Ze imed davka pove, da se plačuje na promet proizvodov, dobrin in storitev v uslug med ljudmi, gospodarskimi organizacijami, ustanovami in podobno. Torej – ta davek plačujem takrat, kadar so proizvodi, dobrine in storitev v uslugi v »prometu«, to je: v določenem razmerju izmenjave od te fizične ali pravne osebe nasproti drugi. Ce proizvajalec proizvod sam potroši za kritje lastne potrebe, davek na promet v načelu ne prihaja v poštev.

Davek na promet se ne plačuje na promet vseh proizvodov, dobrin in storitev. Zato predstavlja davek na promet posebno sredstvo fiskalne politike na eni strani in politike blagovnega prometa na drugi strani.

Iz navedenega pa tudi sledi, da davka na promet ne smemo zamenjavati s prejšnjim davkom na promet proizvodov, ki je odpravljen in ki se je praviloma pobiral od vseh industrijskih, rudarskih in obrtniških proizvodov in storitev. Prejšnji davek na promet proizvodov je bil prav za temeljna oblika zbiranja akumulacije, medtem ko je sedanji davek na promet le ena od oblik dakov za kritje proračunskih potreb. Na novem sistemu javnoprodajnih dajatev je oziroma mora postati temeljna oblika zbiranja akumulacije prav – družbeni prispevki.

Na promet katerih proizvodov, dobrin in storitev se bo pobiral davek na promet je, oziroma bo, posebej odločeno. Trošarino moramo štetiti med eno od oblik davka na promet.

Davek na promet se obračunava po proporcionalni stopnji od dosežene prodajne cene proizvodov, dobrin in storitev. Toda stopnja davka na promet je lahko progresivna, lahko pa je izražena v absolutnem znesku na enoto mere nekega proizvoda oziroma skupine proizvodov ali storitev. S posebno določeno davko na promet bodo določeni proizvodi in dobrine ter storitev na promet, od katerih se plačuje davek na promet, kot tudi stopnje tega daveka.

Davčni zavezanci davka na promet je proizvajalec proizvoda ali prodajalec dobrin oziroma storitev, ki opravlja storitev. Pravilo je, da plača davek na promet tisti, od koga se »promet« proizvoda, dobrine ali storitev začne. Lahko pa se s tem daveku na promet predpiše, da da-

vek na promet plača kupec. To je primer zlasti pri trošarini.

Davek na ekstra dobiček

Nov sistem javnoprodajnih dajatev predvideva tudi poseben davek na ekstra dobiček.

Poleg kritija družbenega osnovnega in dodatnega prispevka imajo nekateri proizvodna gospodarska podjetja možnost, da na račun značno nadpovprečno visokega organskega sestava kapitala dosežejo že poseben dobiček. Ta poseben, ekstra dobiček ni toliko zasluga delovnega kolektiva, kot pa neposredna posledica dejstva, da podjetja razpolagajo z dolgoletnimi tehničnimi prednostmi (modernejšimi stroji, modernejše naprave itd.), s katerimi ne razpolagajo povprečno druga podjetja.

Davek na ekstra dobiček plačajo gospodarska podjetja in zadruge od dobička, ki ga v enem delu ustvarijo zaradi svoje izjemno boljše tehnične naprave, boljših naravnih ali drugih pogojev v razmerju na

OBRTNISKA DOHODNINA

Z odločbo o davčnih stopnjah dohodnine, ki je bila izdana sredi decembra 1951, so začlenili predvsem malii obrtniki, katerih pridobitno delo ustvarja umerjene prejemke

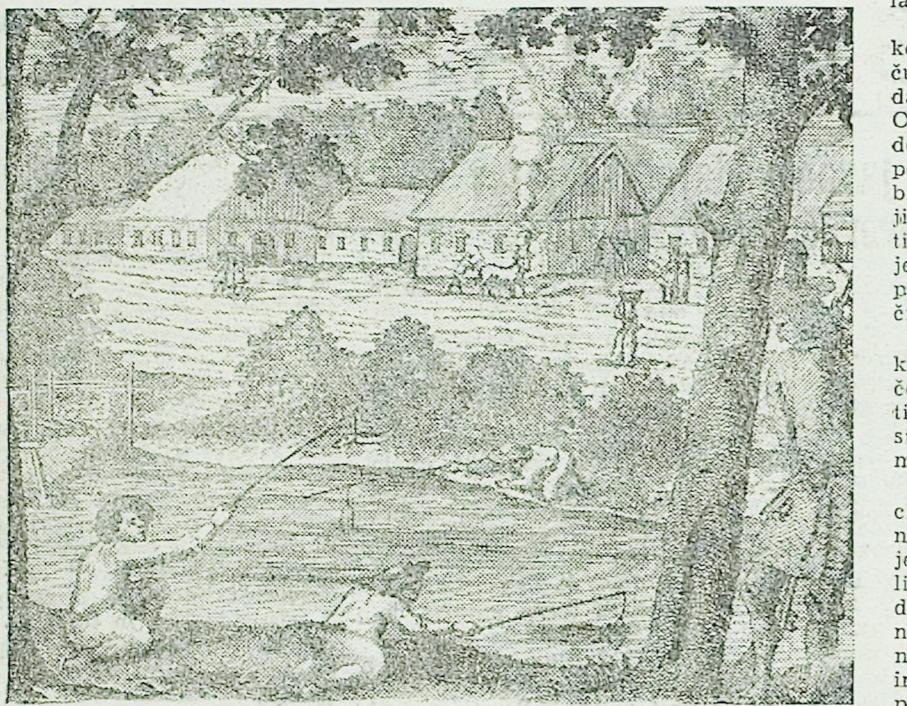
	davčna stopnja	2,5%
Od davčne osnove do 6000 din	150	+ 3 % od osnove nad
od 6.000 do 12.000 din	330	+ 4 % od osnove nad
od 12.000 do 20.000 din	650	+ 5,5 % od osnove nad
od 20.000 do 30.000 din	1.200	+ 9 % od osnove nad
od 3		

SVET POD JAVORNIKI

Površni se v jesenskem zimskem dnevu na goro Slivnico in odpire se ti razgled na Sivo ravan, ki se v depoldarskem senci tekuje kačko zrcalo, popadne pa jo zagrenejo temne senke skrivnostih Javornikov. Gladko zrcalo na ravnini — to je jezero, ki mirno počiva pod ledeno plasti. Tam od zadnjega dana se kdaj pa kdaj vzdignja delivji rac, podobna rjavemu obliku. V dolgi črti leže čez jezero še naprej čez polja in vase, k izviru pod Krizo goro, kjer se

Fran Šusteršič

skrijejo med bele vrbe, da si pospešijo hrenje v denici vodi. Pod hribi ob jezeru leže prijazne vase, stisnjene med dreve, kakor tropi belih ovac. Dolenje vas, Dolenne jezero, Mastnuk, Grahovo, Zerovnica, Otok... Na golem vzmaju Slivnico krajev, železna skrivena Cerknica, kjer te debeli, visoki zidovi Tabora spominjajo na davne dni, ko so turški kralji rečali po dolini. Veličasten mür leži nad dolino, pokrito z belim snanom prtom. Motijo ga le zvonci konj, ki vozojno hlode po cesti, in žvenket sekir in žag, ki se

RIBOLOV V USIHACOJEM POZIRALNIKU, KAKOR GA JE PRIKAZAL VALVASOR

ZANIMIVOSTI PO SVETU

ATOMSKI ODPADKI — PAST ZA KRIMINALCE

Pri razbijanju atomov v velikih laboratorijskih zgradah, ki jih uporabljajo za shranjevanje odpadkov. Njihovo radioaktivnost je izkoristila v radijskih inštitutih, ki jih uporabljajo za raziskovanje na mnogo načinov. Tako so postali tudi past za zasedljene kriminalce. Londonska polica razstori po teh, kjer pričakujejo zbiranje sumljivih oseb, nevišnih radioaktivnih prah. Kriminalci, ki jih je brezkrivo stopal po takih teh, se prilepi na prah na podplate. S posebnim Geigerjevim aparatom mu polica siognemo sledi, kamor koli se je z enega sestanka podal. Ta prah je za kriminalca isto, kakor so njegovi koraki v snegu.

IPSOFOR

Ipsofor je svicarski izum. To je naprava, ki se priključi telefonski mreži, da zapisuje telefonska sporočila in razgovore. Praktičnost in korist te naprave so odvrtili v Sveti in jo zelo izkoristili. Sedaj pa jo uvažajo tudi v Angliji. Pravkar je generalni poštni urad v Londonu izdal dovoljenje za priklučevanje ipsofora na poštno telefonsko mrežo. Svicaška industrija je obeta s tem artiklom dober začutek.

AMSTERDAM — NOVA KONKUR-
RENCA TRSTU

Soverne luke so že davno nevarni konkurenčni Trsta in Benetki. Sedaj stopa v ospredje konkurenca tudi Amsterdam. V zadnjih letih

v Marinku in Cerknici dan in noč zajdajo v beli les.

Tako je pozimi. Ko pa se približa polnica, se ne zrcali več v soncu jezerskega plesa. Voda teče le še po ozkih strugah, voda drugo so požile, ki jih je zrcalo na Javorniku. Kdaj pa je zrcalo, popadne pa jo zagrenejo temne senke skrivnostih Javornikov. Gladko zrcalo na ravnini — to je jezero, ki mirno počiva pod ledeno plasti. Tam od zadnjega dana se kdaj pa kdaj vzdignja delivji rac, podobna rjavemu obliku. V dolgi črti leže čez jezero še naprej čez polja in vase, k izviru pod Krizo goro, kjer se

ždijo raki in menki. Na plitvinah najdeš vsakostane polže. V blatu med bišnjem pa gnezdiči race, pondirkli, liske in drugi močvirni gliči.

Cudovito je Cerkniško jezero in nenašeno zamolio je življenje v njem. Cudil se mu je že rimski zgodovinar Strabo, ki ga je imenoval slugs lugus in ultaga palus. Valvasor ga je v svoji »Slavi vojvodine Kranjske« episal na dolgo in široko. Natanko je opisan, kdaj kdo na se napolnil in izpraznil, po kresu se zatočil v njej bliškati kose, začuje se plesen grabcij, potem zaškrpljejo kola, in skedenj po vaseh se začne polniti. Ce zatoj pogledas s Silvnicne na jezersko ravan, se ti zdi, da je pokrita z neslehniti stvorjavimi zaplatami. To so travniki, čez katere je šla pesem nabrusenega jekla. Pokošeni travniki, obrabki, vložni v kogice... med njimi pa se vlečajo temne proge blatinih strug.

Če od dalje gledeš tako strugo, se ti zdi mrtva in pusta. Ce pa stopis na njen breg, boš videl, da je v njej zanimivo življenje. Iz temnočeline resa poganjajo predučno pojno cvitli lokjanči. Pot nihovih mrtvih mokških kmetov je delo načrtnih kmetov. Gre kmet z volni po — in iznenada se vol vodre do vampa v temelju... Pade male več dežja — že plavajo kopije sna v mlokah...

Kolikor je kmet, ki je gledal debelo zemljo v jezeru, premislijeval:

— Kako bi bilo, ko ti zemlje ne bi vsako leto poplavila voda? Kako bi jo z veseljem oral, kateri piščnice bi mi dajala? Zdaj pa mi daje le kravino... in nekaj rib si lahko nalovim v njenih vodah...

Nekaj dne v Janskem poletju so koči v ogradih zagledali ljudi, s čudnimi napravami. Le-ti so povedali, da so inženirji iz Ljubljane. Odslili so na sredo jezera, ga ogledovali in meriteli, potem pa so prepejal tiste čudne naprave, ki niso bile mit drugega kakov vratnih strojih. Motor je zabrnal, začeli so vrtati. Na mnogih krajih so preizkusili jezersko dno. Povedali so, da ga preskušajo zato, ker so naredili srečo. Koga čakajo?

Se huj je bilo, ko so se pojavili beli izdajalci. Kdo bi mogel popisati vse gorie, ki se ga prinesi v dolino! In ko so njihovi italijanski gospodarji sramolno odšli, so se pobrati z Nemci. Ustanovili so novo postojanje v Grahemu, ki pa so po partizani kmalu zaznamovali. Odslili so na sredo jezera, ga ogledovali in meriteli, potem pa so prepejal tiste čudne naprave, ki niso bile mit drugega kakov vratnih strojih. Motor je zabrnal, začeli so vrtati. Na mnogih krajih so preizkusili jezersko dno. Povedali so, da ga preskušajo zato, ker so naredili srečo. Koga čakajo?

Med gromivjem pod vasio se je prikazala črna postava. Se nekaj minut — in zalažajo je strojnica.

Tako je padel na praznik Velikega maja leta 1944 Ludvik Bobnar — star revolucionar iz Cerknica, ki je bil zmanjšan po Nortrenški in Primorskem. Bobril se je za svobodo v tem času in moril, potem pa so ga ogledovali in meriteli, potem pa so prepejal tiste čudne naprave, ki niso bile mit drugega kakov vratnih strojih. Motor je zabrnal, začeli so vrtati. Na mnogih krajih so preizkusili jezersko dno. Povedali so, da ga preskušajo zato, ker so naredili srečo. Koga čakajo?

Med gromivjem pod vasio se je prikazala črna postava. Se nekaj minut — in zalažajo je strojnica.

Tako je padel na praznik Velikega maja leta 1944 Ludvik Bobnar — star revolucionar iz Cerknica, ki je bil zmanjšan po Nortrenški in Primorskem. Bobril se je za svobodo v tem času in moril, potem pa so ga ogledovali in meriteli, potem pa so prepejal tiste čudne naprave, ki niso bile mit drugega kakov vratnih strojih. Motor je zabrnal, začeli so vrtati. Na mnogih krajih so preizkusili jezersko dno. Povedali so, da ga preskušajo zato, ker so naredili srečo. Koga čakajo?

Na hribu pri vasi Podskranej stoji velik evharistični križ. K temu križu se je v Veliki noči leta 1944 revolucionarni Andrej Smole, naš napredni mesčanski revolucionar, ki se je dne 22. maja 1920 revolucionarno podpisal po slovensko Andrej Smole. Prav zares, ta njegov podpis je bil revolucionaren, kajti šela več kot pol stoletja kasnejše srečujemo v vspisih knjigah slovenske besede slovenskih obiskovalcev Postojnske jame.

Revolucionarno leto 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenović, ki je vodil protinardno avstrofriško politiko,

ter njegov se bolj revolucionarni sin Aleksander, ki je padel pod strelami lastne vojske v kraljevem dvoru v Beogradu. L. 1922 je jemo obiskoval kralj Pavel Karadjordjević s svojo ženo Olgo ter se je v knjigo v italijanskih podzemljih kot srbski in naš kraljev Jugoslovenski kralj. To je oni kralj Pavel, ki je na umoru kralja Aleksandra vladal namesto njega vladil mladoletni sin Peter, ter se tu kak dan očipeli ter so množično obiskivali našo jamo. Po

mlad narodov l. 1848 pa je bila le krizantema. Zaradi desecletje

gu, ed Brazilija na zahodu do Kitajske na daljnem vzhodu. Med njimi je bil srbski revolucionarni kralj Milutin Obrenovi

IGRE ZA LJUDSKE ODRE

Ljudska prosveta Slovenije je izdala že vrsto iger za ljudske odre, vendar je prejšnja leta te igre izdajala bolj ali manj priložnostno. Lani pa je začela izdajati zbirko pod naslovom »Knjižnica ljudskih iger«. Dosej so izšle v tej zbirki štiri igre: »Navaden človek«, »Veseli dan ali Matiček se ženik«, »Veriga« in »Pahljača«.

»Navaden človek« je veseloigra v treh dejanjih, ki jo je napisal znani srbski komediograf Branislav Nušić. To igro so ljudski odri po Jugoslaviji že mnogo igrali. Ker pa se na dobrodrušen način norujejo iz človeških slabosti, ker je vedra in duhovita in ker tudi podeželskim režiserjem ne stavljajo težko glede oblek, scene in števila vlog, (6 moških in 4 ženske vloge), segajo ponovno po njej. Igra toliko bolj priporočamo, ker je na Primorskem nismo mogli igrati v času med obema svetovnima vojnoma, ko je bila ostali Sloveniji dostopna že v prvem prevodu.

»Veseli dan ali Matiček se ženik«, naša klasična komedija v petih dejanjih je bila na naših odriv, prav tako v ljubljanski Drami kakor po vseh, od svoje krstne predstave 1. 1848. pa do danes že pogosto na senci. In vendar uprizirajo »Matička« znova in znova, v boljših in popolnejših uprizoritvah. In to uopravičeno. Saj lahko trdim, da ni zlega igre, ki bi jo naši ljudje tako radi gledali, kakor gledajo »Matička«, saj je igra veselja do življenja in igra življenske modrosti, ki zna razumeti in odpuščati vse razen tistega, kar jemlje ljudem človeško vrednost in jih ponjuje v tlačane, v ljudi brez pravice in dostenjstva.

Igra je pisana v živi ljudski govorici Linhartovega časa konec 18. stoletja po gorenjsku. Zato je dodan slovarček besed in izrazov, ki so danes že manj znani. Dodan je tudi kulturno-zgodovinski članek o Linhartu in članek za režiserje, do-

dani so tudi načrti za sceno iz enotnih kulis.

S člankom o pisatelju in z napotki za režiserje in inscenatorje je kakor veli zvezki »Knjižnice ljudskih iger« opremljena tudi Finžgarjeva »Veriga«. »Veriga« je izmed najbolj priljubljenih slovenskih dram iz kmečkega življenja, saj obravnava spor, ki nastane iz malenkosti zaradi ohotnosti in pohlepnosti, z veliko vernošči in dramaturško spremnostjo in je napisana iz skrbne ljudskega življenja, ki jih lahko tudi neprofesionalni režiserji in igralci, zlasti še s pomočjo napotkov, ki so dodani vsakemu zvezku, dosti vorno, zanesljivo in uspešno tolmečijo in oblikujejo.

»Zgodba je to in nič drugega, za ogledalo postavljen, kako strasti iz malenkosti poročijo spacio obraz ljudski duši in jo presepe, da tava in išče v temi, kar ji je v pogubo, ne vidi pa velikih rešnih ciljev, do kateneh vodi pot ljubezni.«

Komedija v treh dejanjih »Pahljača« delo znanega italijanskega komediografa Carla Goldonijsa, je priporočljiva za nekoliko sedrasljeshodne odre, predvsem seveda zaradi potrebnih zgodovinskih kostumov.

Sicer pa igra ni prehudo zahtevna. Nastopa 13 oseb: 9 moških in 4 ženske. Scena je v vseh treh dejanjih ista. »Pahljača« je napisana tako vedro in spremno, da si lahko igralska družina, ki ima nekoliko sposobnih in zares živahnih igralcev, dokaj hitro pridobi naklonjenost občinstva. Pustatelj je z mojstrsko roko poznavalca odra spletel dejanje ob pahljači, ki prehaja iz roke in povroča presenetljive in venomer nove zaplete. »Pahljača« ima mnogo ljudskega — v Goldonijevih delih se plemstvo slabo odreže proti meščanstvu, domisljiva gospoda pa še slabše proti blistrim zastopnikom ljudstva. Goldonijevih dela so še prav posebno priporočljiva za odre na Primorskem, saj bodo z večjo vernošči znali prikazati temperamente Italijane kakor hladnejši Kranjci in Stajerci.

V prihodnjih mesecih bodo izšla najprej sledča odrska dela: Anzen gruberjeva »Slabu vest«, igra iz kmečkega življenja, ki smeši sveto-hinstvo; študijezemka Olge Schelp-flugove »Okence«, igra zabavnih zasplojev med ne preveč filozofskim profesorjem in hudo praktično in preračunljivo gospodinjo in njeno hčerko; ter še dve enodejanki v eni knjigi (Kosta Trifković: »Solski nadzorniki«, in novo delo Antona Ingoliča: »Vsakomur svoje«, iz dajškega in profesorskega življenja).

Vse te igre so bolj ali manj dostopne večini naših odrov, ker nimajo preveč oseb, ker ni preveč menjav prizorišč, ker niso prezahetne glede oblek in ker obravnavajo takata področja življenja, ki jih lahko tudi neprofesionalni režiserji in igralci, zlasti še s pomočjo napotkov, ki so dodani vsakemu zvezku, dosti vorno, zanesljivo in uspešno tolmečijo in oblikujejo.

Omenjene knjige se dobijo v knjigarnah. Lahko jih pa naročite tudi pri Izvršnem odboru Ljudske prosvete Slovenije, Ljubljana, Miklošičeva c. 7, kjer v oddelku »Ljudski odri« izposojajo tudi kostume za igre iz časov, ko so se drugače oblačili, kakor se oblačimo danes, in med katere štejemo od omenjenih predvsem »Matička« in »Pahljača«.

Janko Liška

Mladinski repertoar Gledališča za Slovensko Primorje

Naši ljudje še pravzaprav malo vedo o gledališču za Slovensko Primorje, ki ima svoj sedež v Postojni in ki s svojimi gostovanji razvedruje hvaležne obiskovalce tudi po drugih večjih središčih Slovenskega Primorja.

Gledališče ima nalogo posredovati slovensko besedo gledalcem

naših krajev, ki so 25 let trpeli pod italijanskim jarmom ter smeli le skrivoma brati in govoriti svoj jezik; toda ne samo odraslim ljudem, tudi našim najmlajšim in solski mladini. Zato je v svoj letosnjem repertoar sprejelo tudi dve mlađinski igri.

Prvo, »Mačeha in pastorka« dr.

CLANI GLEDALISCA

NALOGE

Šmarskega prosvetnega društva

Smarčani, predvsem mladina, se zdaj pa zdaj razgiblje na kulturno prosvetnem področju. Toda delo njihovega prosvetnega društva, ki ga imenujejo »Branik«, ni stalno, kakor bi lahko bilo. Da pa bi to odpravili in se začeli res sistematično udejstvovati v kulturnem življenju, je potrebno, da se njihov odbor razgiba.

Bili smo večkrat priča raznih gostovanj šmarskega pevskega zboru, folklorne skupine, ki je štela 14 parov plesalcev, kakor tudi dramske družine itd. Vendar bi danes prav gotovo slabo uspel vsak njihov nastop. To pa zaradi tega, ker med članji društva ni discipline in sporazuma. Prav tako je potrebno pri tem omeniti, da poduzeva SHPZ v Kopru ne nudi temu društvu dovolj pomoči, da bi se vzivilo v delo. Krivda pa je tudi v tem, da jim manjkajo kostumi in druga podobna sredstva. To da z večjo požrtvovalnostjo vseh bi lahko vse to dosegli.

Glavno je, da imajo dvorano, ki

je marsikje nima in vseeno uspešno delajo. Ce pogledamo na primer kolektiv SNG iz Trsta, ki ga povsed preganjajo tamkajšnje oblasti, nima svoje dvorane itd., bo vse jasno. Trsba se je znajši pri vsakem delu, tako tudi pri tem, kajti uspeh je najbolj odvisen od članov in prav tako od vseh vaščanov, ki so dolžni pomagati svojemu društvu.

Zdaj se Smarčani prípravljajo na Prešernovo proslavo. Potem imajo v načrtu nastopiti z igro »Mostovice«, ki je za njihove razmernje prav primerljiva. Za letošnji pust mislijo pripraviti igro, ki naj bi prikazala, hkrati pa tudi vzbujala vaščane, kako škoduje pisanjevanje, saj je žal prav v Smarjah veliko pisanjevanje. To je vsekakor dobra zamisel, samo če jo bodo izvedli. Dalje imajo namen, da ustavljave godbo. Nekateri mladinci že pridno vadijo, le škoda, da nimajo dovolj inštrumentov. Z vsem tem in še manjšem nameravajo Smarčani izboljšati svoje kulturno-prosvetne delo.

Ako misliš pri vsaki prijateljski uslugi na hvaležnost, tedaj nisi podaril, temveč prodal.

(Dostojenski)

Ogromna večina ljudi dela tisto, kar mora, kar more ali kar želi delati; malo, malo je pa onih, plemenitih, ki delajo ono, kar je treba delati.

(Kneževič)

Ona žena največ velja, ki zna otrokom nadomestiti očeta.

(Goethe)

Premoženje moramo nositi v glavi in v srcu, a ne v žepu.

(Swift)

Ljudem ne manjka moći, temveč volje.

(Victor Hugo)

ANEKDOTI

K Aleksandru Dumasu starejšemu sta prislala dva umetnika z nabiralno polo: Zbirala sta renar za neki pogreb, »in kaj je bil umrli?« je vprašal Dumas, medtem ko je pregledoval polo. »Sodni izvrševalce« sta odgovorila. Dumaso obraz se je razjasnil: »In koliko stane tak pogreb?« — »Dvajset pet frankov!« — Dumas je segel v listnico: »Tukaj jih imata potdeset!« Pokopljite takoj dva!

* * *

Nekemu slavnemu uredniku je poslala znamenita dama svoje spise, da bi jih objavil v svojem listu. Med drugim mu je pisala tudi tole: »Za sedaj Van pošiljam tole. Prihodnji več. Prosim Vas samo, da mi sporocite, ali naj pišem svoje stvari na obe strani ali samo na eno.« — »Za božjo voljo, na nobeno, goščišča!« ki je odgovoril urednik.

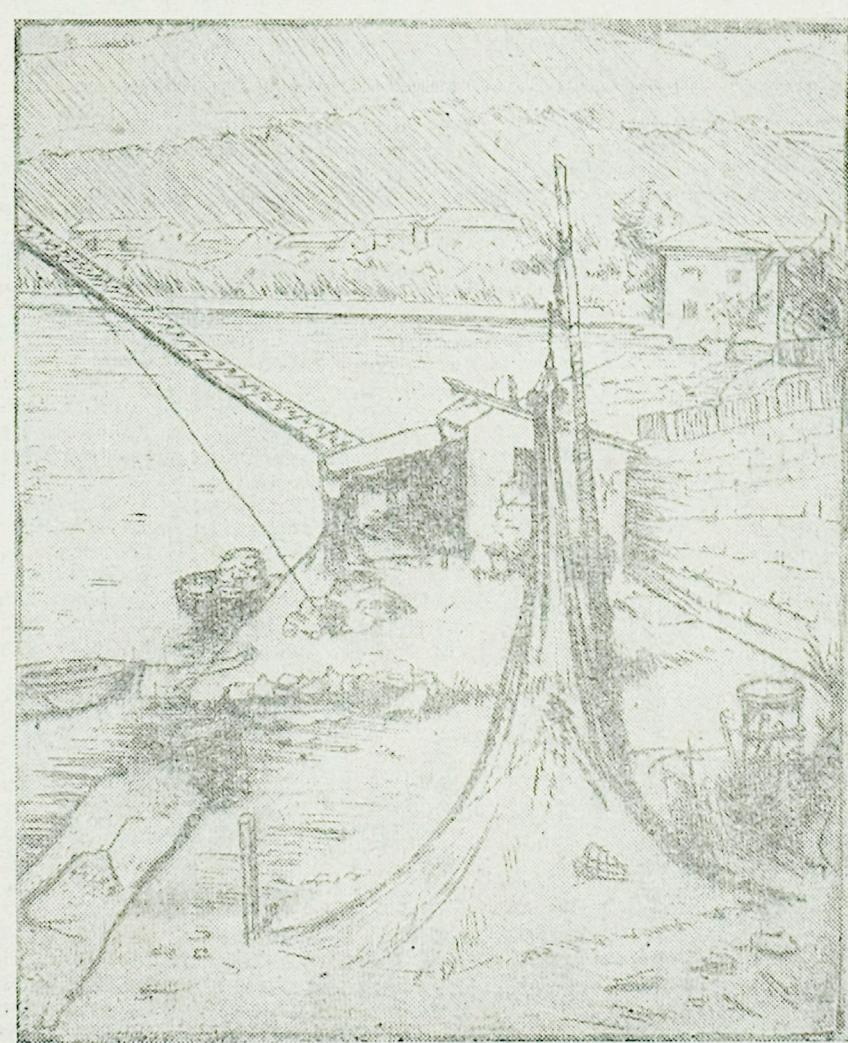
V igri »Mačeha in pastorka« nastopajo razen mucke in psa samo odrasli igralci, zato bo gledališče to delo lahko prikazalo povsod; težave pa bodo pri upriziranju »Rdeče kapice«, kjer nastopa okoli 30 otrok. To je problem, ki je rešljiv edino z našavo lastnega prevoznega sredstva in šele ko bo gledališče to imelo, bo lahko obiskovalo tudi najbolj oddaljene kraje Slovenskega Primorja.

Vendar pa vse te težave upravi gledališča in igralcem ne jemijo poguma.

VB-R

GLEDALISCE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Nedelja, 3. februar 1952: »TUJE DETE«, gostovanje na Unecu pri Raketu.

Tinca Stegovac: RIBISKI MOTIV

Kako je bela kokoška pomagala vrtnici

Na sončnem vrtu je ovelela vrtnica. Sonce jo je vsako jutro prijazno pozdravilo. Vrtnica je vrata po zdrave prijatelju soncu z ljubkim smehljajem. Neko jutro pa se je sonce vznemirilo. Lepa ljubezna vrtnica je venela. Njeni cvetovi so žalostno povesali glavice. Brž je poslalo žarek na zemljo, da poizve, kaj se ji je prijetilo.

Svetel žarek jo je vprašal: »Ljuba vrtnica, zakaj večeš in zakaj si tako žalostna?«

Vrtnica je vzduhnila: »Kaj bi ne bila žalostna in gresčna! Crv mi objeda listje in noče se splaziti dalec.«

Sonca se je užalostilo zaradi toliko nesreča. Reklo je: »Ne bom več sijalo vse dolet, dokler ne bo vrtnica rešena svojega sovražnika. Skrilo se je za temen oblik.«

Vreme je postalno pusto, mračno in brez topote. Veter se je vznemiril, močno zapihal in vprašal: »Oče sonce, zakaj ne sijes?«

Sonca je žalostno odgovorilo: »Moja prijateljica, dišeča vrtnica, je zelo nesrečna. Crv ji objeda listje. Dokler bo tako nesrečna, ne bom sijalo.«

»Tudi meni je žal lepe vrtnice,« je začepetal veter, »zato ne bom pi-

hal, dokler bo vrtnica v nesreči. In veter je utihnil.«

Ptičica v gozdru se je čudila, zakaj veter ne piha. Vprašala ga je: »Dragi veter, zakaj si se tako umiril, zakaj ne piha?«

Veter pa je dejal: »Lepa vrtnica je zbolela. Objeda jo crv in sonce od žalosti nad njeno nesrečo noče več sijati. Tudi jaz ne bom pihal, dokler vrtnica ne izdravi.«

Ptičica je žalostno zažrgolela: »Vrtnico imam rada, zelo mi je žal, zato ne bom več dela, dokler ne bo spet srečna.«

Staro drevo je radovano vprašalo ptičico: »Kako to, da si se že vrnila? Zakaj ne letas in ne poješ, saj še ni noč?«

Dogodila se je velika nesreča. Crv lepi vrtnici objeda listje. Zaradi te nesreče sonce ne bo več sijalo, veter ne bo pihal in jaz ne bom dela, dokler ne bo vrtnica spet srečna.«

France Habe:

S POTI PO MAKEDONIJI

Stevilo kinematografov je zraslo cca 12 na 60 leta 1949, živahnja je mlada filmska produkcija republike, ki je počela svoje ljudi letos celo v Ameriko snemati dokumentarni film, živahnja pa je tudi delavnost gledališča, ki ima v Skopljančih hvaležno publiko. Podatki o učinkih ljudsko-prosvetnega dela so zelo interesantni. Se leta 1938/39 je 14 knjižnic izposodilo 740 bralcem 1.151 knjig, leta 1949 pa je 865 knjižnic izposodilo 102.000 bralcem 157.000 knjig. Sedaj ima Makedonija še 80.000 analfabetov, opisnila pa je že nad 180 tisoč ljudi! Leta 1949 je priredila 729 predavanj z nad 100.000 poslušalci. Glastnih skupin je 450, folklornih 600, 800 društev Makedonija pa razpolaga z okrog 300 državami. Vse te Številke so viden dokaz, da naša beseda o enakopravnosti narodov ni le prazna fraza, kakor je to v SZ, kjer namesto kulturnega dviga vrge genocida nad malimi narodi.

Stara Makedonija izginja. Sedaj je Skopje res gigantska tvornica za zgraditev duhovnega lika novega, mladega makedonskega človeka.

Pa tudi za zdravo telo skrbi Makedonija. Ležla komarijev izginjajo z izsuševanjem močvirje. Malarije praktično ni več. Katanovskega močvirja tudi ni več, izsušeno je. Leta 1945

»To je pa res žalostno,« je dejal hrast. »Tudi jaz ne bom dajal želoda, dokler bo vrtnica nesrečna.« Priskakljala je veverica, da bi nabrala veliko orehov. Našla pa jih je zelo malo. Zaproslila je košato drevo: »Prosim te, dragi hrast, daj mi nekaj želoda, da ne bom pozimi lačna.«

»Ne morem ti ustreči, čeludi te imam rad,« je odgovoril hrast.

»Zakaj ne?« je vprašala veverica vsa začudena.

»Lepa vrtnica je zelo nesrečna,« je zašumelo drevo. »Velik crv ji že dolgo objeda listje. Vsi smo zato žalo-

sni. Od same žalosti sonce ne bo več sijalo, veter ne bo več pihal, ptičica v gozdu ne bo več žvgolela in jaz ne bom dajal več želoda, dokler ne bo vrtnica spet srečna.«

»Jaz pa dela ne bom več,« je odgovorila veverica. »Kar vrnila se bom v svoje gnezdo v starem voblem drevesu.«

Na poti domov je veverica srečala raco, »Dobro jutro, veverica,« jo je pozdravila raca. »Zakaj pa danes ne delaš?«

Veverica je povedala racu o nesreči, ki je doletela uboga vrtnico. Povedala ji je tudi, kaj so sklenili: sonce, veter, ptičica v gozdu, hrast in ona. »Ne bom dela, dokler ne bo vrtnica spet srečna.«

»Ce je tako, pa tudi jaz ne bom plavala,« je odgovorila raca in odrcala na dvorišče. Tam je srečala belo kokoško.

»Ljuba raca, zakaj si tako žalostna?« jo je nagovorila kokoška.

»Joj,« je zagagala raca. »Vrtnica, ki jo imamo vsi tako radi, je zelo nesrečna. Vsa je ovrena, ker jo uničuje crv. Ker je vrtnica v tako veliki stiski, od same žalosti nočejo delaši ne sonce, ne veter, ne ptičica v gozdu, ne hrast in ne vrtnica.«

Pametna stara kokoška pa je molčala.

»Nesrečna vrtnica se mi res smili,« je zakokodajsala bela putka. »Ali vprašam te, kaj bo pomagano vrtnici s tem, ko ste vsi njeni prijatelji prenehal delati? Ce hočete osrečiti vrtnico, morate zanjo kaj koristnega storiti. Pojd z menoj!«

Kokoška in raca sta hiteli k vrtnici. Stara kokoška ni spregovorila nobene besede, niti toliko ni utegnila, da bi jo pozdravila, z drobnimi svetlimi

fjordu. Hidrocentrala stoji ne le na slikovitem, ampak tudi na zgodovinsko zelo zanimivem mestu. Tuk centrala stoji namreč mali samostanek — manastir — sv. Andreja. Prav zaradi njega niso smeli zgraditi višjega jeza. V samostanu so slikovile freske iz 1389. leta — dobe koscvske bitke — posebno skušinska freska, ki predstavlja smrt Bogorodičje. Samostan je dal postaviti 20 let pred koscvsko bitko An-

drej, brat kraljevič Marka. V kapeli samostana smo videli še ogrodje odra za snemanje fresk za parisko razstavo srednjeveškega slikarstva na jugoslovanskih tleh. Nadvse slikovit je bil pogled na stemo pobočje nad jezom, kjer čeprav kot orlovske gnezdo visoko mali manastir sv. Nikole, ed koder je prekrasen pogled navzdol na hidrocentralo, manastir in jezero.

Naslednjega dne nas je čakala

BURJA

Burja nam na okno trka, po tečajih škriplje, štrka.
V sobi sem in tja se zibelje, vse prebrska, strese, zgiblje:
žarka splaši, muhe zmede, v pajčevino mehko sede,
s stene urno pod odejo smukne kakor ptiček z veje
in nazaduje po vsej hiši kolovrati, sleponiši.
Ko iz hiše čezme skoči, ob vogalu v smenu poči:
Glej jo, skozi okno smuk mi odnesla je klobuk,

očni je pregledala vse vrtnične liste. Stopila je naprej, hlastrila s kljunom in pogolnila debelega črva.

»Tako, draga radica,« je zakokodajala kokoška, poleg, kako sem pomagala vrtnici, da bo spet srečna. Poleg tega sem imela res okusen in izdaten zajtrk.«

Vrtnica se je vsa srečna ozrla proti soncu. Nasmehnila se je od velike sreče. Sonce je začelo sijati.

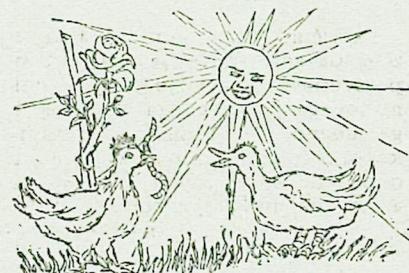
»Ce bi bilo le malo pomislijo, je reklo sonce, »bi bilo lahko s svojimi zarki sežgalno črva.«

»Jaz bi ga lahko odprihl.« je zašepetal veter in spet pričel pihati.

»Ce bi bila pametna, bi lahko imela lepega mastnega črva za zajtrk,« je zapela ptičica.

»In jaz tudi,« je zagagala raca in odrcala proti mlaki.

Hrast je stresel s sebe pioho želoda. Veverica ga je marijivo nabila.

rala. Oba, hrast in veverica sta si že zelela, da bi bila tudi onadva misila, kako bi pomagala nesrečni vrtnici.

Pametna stara kokoška pa je molčala.

LEŠNIKI

1. Ko sem v peči, vsak me rad ima, v strehi — vse pred mano trepetata.
2. Polne so me gore in poljane, ko me zgrabiš, prazna pest ostane.
3. Kakor sneg najprej sem bela,

in nato ozelenela; slednjič kakor kri žarim, tudi tebi prav dišim.

MLADI PIŠEJO...

Dragi stric Miha!

Ko mi je ceka prebral, da vabis v Kotiček v »Slovenski Jadranu« vse šolarje, da naj nekaj napišejo ali narišajo, sem sklenila, da ti nekaj napišem. Za enkrat Ti pošiljam pesmico »Zajčica« v risbo. Ce želiš, Ti pošiljem še kaj.

Pozdravlja Te
Katka Salamun
učenka III. razreda osnovne šole
v Kopru

P. s.: Redit bi vedela, ali boste za priobčene stvari tudi pionirjem plačevali honorar?

Z A J C I C A

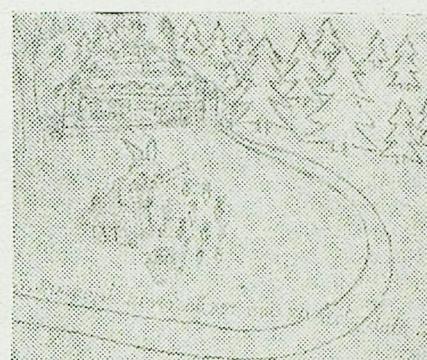
Nekoč je zajčica živila, od repka do gobčka je bila bela, v gozdu je svojo hišico imela in vedno je bila vesela.

Nekoč je sklenila, da se bo omožila, mladejca zajčka si bo izbrala, dvanajst korenčkov muča do dala, poleg tega zeljnato glavo: za nameček sočno travo.

Potem se bosta poročila, veliko svatbo priredila, vse živali povabila.

Potem bo zajkla zajčke in zajčice dobila

in se z njimi veselila, vsak dan na sprehod jih vodila modrosti zajčje jih učila: kako lahko zbežiš lisici, ali ptici roparici,

ki vse mladiče rada krade, posebno pa še zajčke mlade. Kako se zajec lovcu izmika, ko s psom za njim po polju stika.

Ko bodo njene zajčke zrasle, se vsaka z enim zajčkom bo omožila, vsaka spet bo zajčke in zajčice dobila.

In vsaka jih bo prav tako učila, kakor jo je njeni mama, ko je bila še majhna, sama.

Stric Miha odgovarja

Ljuba Katka!

Tvoje pismecem sem prejel, prebral in kakor vidiš, tudi priobčil v »Slovenski Jadranu«. Veš kaj sem si mislil, ko sem gabral? Glej jo, gled, korajno punčko, sem si mislil. »Prva se je oglašila. Med tolikimi otroci, ki so čitali moj oglas v zadnjem številki časopisa, se je prva oglašila Katka. Tako je prav, Katka! Korajna velja! Veš, povedati Ti moram Katka, da mi je bila Tvoja pismecia o zajčci zelo všeč. Seveda tudi risba. Zato sem ju tudi priobčil, da bodo vsi otroci brali in videli, kako lepo piše in riše Salamunova Katka. Vidim, da si pridnina punčka in dobra. Le glej, da boš takoj osfala še naprej, mamicu in vredno z veselje in — ko boš nekoc zrasla — svoji domovini v korist!«

Vprašuješ me, če bom za priobčene stvari tudi pionirjem plačevali honorar?

Sedaj pa še nekaj za vse male bralec! V današnji številki časopisa ste na tej strani videli vrsto ugank, trdih lešnikov, ki čakajo na vaše bistre glavice. V prihodnji številki pa bomo objavili rešitve teh ugank. Vi pa ne boste čakali na to, kajne, ljubi pionirji, temveč boste kar sami poskusili strelti te trde lešnike, kajne? Kdor bo vse uganke pravilno rešil in postal odgovore stricu Mihi, ta bo dobil v dar lepo, prelepko knjigo. Tako, ljubi malci bralec, zdaj pa na delo!

Stric Miha, Uredništvo »Slovenski Jadran«, Koper.

naporna pot z avtobusom iz Skopja ob Prespanskem jezeru. Kdor se je prejšnji večer preveč nagledal v živahno orientalsko noč na življenje Skopja in si privoščil preveč sladkega makedonskega vina, se je to jutro ob odhodu preival ob zadnjih avtobusih, ki naj bi nas potegnili nekaj 100 km dalje. Bil sem med redkimi Slovenci, ki so zašli v zadnji avtobus.

Nekaj kilometrov vzhodno od mesta je cesta že asfaltirana, od tod naprej sem ga videl grmade kock za lešenje. Nekdanje Katlanovsko močvirje je izsušeno, le suho trstje in blato oznanja, kje je bilo nekdanje jezero, pravog leglo mala raje. Dva kilometra od Katlanova leži katlanovska banja, že ed Rimljanci znane žveplene toplice, ki pa danes še niso urejene in se jih poslužujejo le domačini.

Prav tam, kjer se začenja cesta iz Katlanova vzpenjati, se je zlomila polos pri zadnjih kolesih avtobusa. Razen profesorjev Makedoncev so se vsi zbasali v druge avtobuse. Ostal sem edini Slovenec med njimi. Z novo osjo je naš šofer Trajčič pripsalj tudi harmoniko, ki nas je s pesmijo vred spremjal vseh 500 km po Makedoniji. Pesem za pesmijo se je glasila iz veselih makedonskih grl. Sele tedaj se mi je odprla vsa lepota prekrasne makedonske narodne pesmi, iz katere veje ljubezen do njihove zemlje, ki je napojena s krvjo in solzami.

RIBICI NA OHRIDSKEM JEZERU

SUŽNJI

JANKO MODER

Zima je bila dolga in huda. Nazadnje pa se je sonce le izkopal izza gora in se odpravilo na daljšo pot. Prigrevalo je in budilo rast. Dramilo je življenje in ga klicalo na plan. Nebo se je ubrisalo. Močvare so se odtekle in poti osušile.

Prigrevica je oživelja tudi slo, vso zimo spečo. Pastirjem se je spet oglašilo hrepenenje po dalnjem, neznanem, novem. V sreči jim je ključval nemir.

Iz langobardskih taborov so se utrgali duke in pohiteli k zgornji Savi, da bi si izvolili vladarja. Rdečelasi Elmiki se je lisajo smukal okrog prišlecev in jim obetal darov. Duke so kimali, a čakali še drugih obljub.

»Cemu bi se kar prvemu zavezali?«

Za Elmikijem je hodil Alboin. Ni obetal darov, a je sejal navdušenje in veselje.

»Se to spomlad pojdemo nad Gepide, ki nam skačejo v bok. Ne bomo sami v boju,« je pravil. »Ob naši strani bodo Obri in Slovensi.«

»Kaj niso Obri in Slovensi plenili po Petoviju?« so spravili duke.

Potovijega duke Grimoalda ni bilo k volitvi, zato jih je duka Alboin tolažil:

»Ne, ne! Tisto so bili Gepidi! Zato jim bomo vrnili milo za drago in jim oplenili zemljo. Bogati se bomo vrnili in si oddahnili, potem pa naskočili Bizanc!«

Dukam so se utrinjale oči.

Na praznik spomladanskega sonca, ki so ga praznovali obenem s praznikom Gospodovega vstajenja, so izvolili Alboina, sina Avdonovega, za svojega vladarja. Hitri sli so raznesli novico o izvolitvi in prihodnji vojski.

Rdečelasi Elmiki se je potuhnil. Umaknil se je od hrumečih gostij in zbežal pred veselimi obrazci duk. Stiskal je zobe in pesti:

»Nisi še zmagal! Ne veseli se! — Ko bo v največji slavi, naj mrkne kakor nebesko sonce in moj sijaj naj ga zatemni!« je ponovil drobogledavo napoved.

Ognji so ves teden veselo plameneli pod vetrovno nebo. Veljaki so se brez konca zabavali, ponoči s pijačo, podnevi z lovom. Sele so se pojedli velike množine mesa in popili neštivilne mehove vina, so se jeli odpravljati. Alboin je vsakega posebej poklical predse in mu naročil:

»Pripravite se za boj! Nabrusite nože in meče! Priostrite bodala in sekire! Nakalite strelce! Naberite kamnov! Popravite frače in loke. Počakajte ob veliki cesti na moje krdelo!«

Zgurnili so se ročavi, kakor se zgrnejo črede drobnice, kadar jih požene pastir s planine.

Od zgornje Save, kjer je bilo v nekdanjem rimskem Kariniju obsotočju Save in Kokre že nekaj let sem Alboinovo taborišče, se je utrnilo najmočnejše, najbolj izbrano krdelo. Prebijalo se je po slabo prehodnih dolinah proti Emoni na veliko rimske cesto. Ta je povedala konjike proti vzhodu. Prekoračili so deročo Savo in se začrli v klance in soteske, kjer je divjal oster veter. Minili so utrjene posadke in mutationes cursus publici Ad Publicanos, Atrans, Celeja in Lotodos.

Prišli so v Petovij.

Tu se je vojski pridružil duka Grimoald s svojimi konjiki. Na spočitem vrancu se je preril do vladarja Alboina in mu čestital.

»Pokaži nam pot dalje proti Gepidom!« ga je naprosil vladar.

Od vsepovsod so curljali potoki ljudi, se zbirali v gruče in reke ter gomezeli proti vzhodu, kjer se jim je odpirala planjava, kakrsne-dotlej še niso bili videli.

Rimski ceste, ponekod že zapušcene in porasle s travo, so oživele. Gruče konjikov na majhnih, urnih jezdnih živalih in skriptajoče vstre nerodnih telec in voz, ropotačajočih za vojščaki in vozečih pratež, so se kakor dolga stonoga pomikale v gepidsko deželo, razprostirajočo se po ravninah in puščah med Tiso, Savo in Donavo blizu bizantinske trdnjave Sirmije.

»Ali poznate zlate s Kunimondovo podobo?« je spraševal Alboin.

»Poznamo jih, poznamo! so kimali vojščaki.

»Dobil jih bomo težko zabolje!«

»In kako bo z ženskami?« je zaklical puhat bojevnik, ki se je vseskoz gnal v vladarjevi bližini

»Dobil jih boš, kolikor ti drag, Elmiki!« se mu je zarežal Grimoald.

»Se čez glavo ti bodo zrasle!« je dejal Alboin.

»Tebi so menda žela je rdečebradi vrnili vladarju.«

»Drugega dobička tako ne bo iz te vojske!« je primaknil Grosulf.

»Tudi ti jo boš dobil, Grosulf!« se je zakrohotal Alboin.

Podrezal je mrkega starca s kopljščem.

»Prvi je vladar! je rezko odvrnil sivoobrazi in se preseidel na majavem hrbitu.

Zavedal se je svojega položaja. Nihče ni poznal redov tako kakor on in rodovi niso nikogar bolje poznali mimo njega. Bil je edini, ki je še pominil pravčno langobardsko zemljo med Odro in Renom daleč na severu.

Alboin je požrl žalitev in ni udaril starca. Zato pa je neusmiljeno spodbodel konja, da je zdirjal in dvignil nadležen oblak prahu.

Na razpotju je vladar počakal. Ne da bi se ozrl na govorjave starca, je usekal:

»Grosulf, plašljivec, vrni se! Vidim, da si ne upaš z nami nad Gepide!«

»Ni mi mar zase. Za twoje in moje ljudi mi je, ker gredo v lakovat, v nesrečo in pogubo!«

»Več nas je od Gepidov. Močnejši smo in bolje oboroženi. Z nami so Obri in Slovensi,« je ugovarjal Alboin.

»Obrov se boj!«

Starec je umoknil, ko da je spregovoril zadnjo besedo.

»Obrov!« je skozi zobe vprašal vladar. »Slabiči so. Sami bi si ne bili upali nad Gepide!«

»Lisjaki so!«

»Mi smo volčje! Pomendrali bomo Gepide, si z Obri razdelili plen in se vrnili pod svoje planine!«

»Naj se mi izpomljijo upi, vladar! Povem ti pa, da boš pominil mojo besedo. Mari bi bili krenili na zahod, namesto da se drevimo na to planjav, kjer ni hrane za nas. Od lakovat bomo ginali. Kaj ne veš, da ni še nobeno ljudstvo ostalo na

teh ravjinah in da gre slehorni rod, čim urneje more, čez ravan, kjer ne vadrži niti divjačina. Vse žene dalje proti zahodu, v Italijo. Tja drži tudi naša pot, vladar!«

»Dedeč neučakani, tudi tja vas bom povedel! Samo maščujem naj se prej. Maščujem naj deda Valtarja, ker so ga hoteli Gepidi izpodriniti s prestola. Ali ne pomniš, kako se je zvezal Ildiges z Gepidi zoper mojega deda? Zdaj naj se maščujem!«

»Maščuj se, vladar!« je zadončlo več glasov iz spremstva.

Grosulf je molčal.

»Kakor sem lastnoročno ubil Gepidom vladarja Turismonda, sina Turisindovega, tako bom tudi novemu vladarju Kunimondu prestrigel nit življenja. Tako mi očeta Avdonala!«

Alboin je visoko dvignil bleščičo se sulico in pogledal po spremjevalcih. Sivi Grosulf pa je zlezel v dve gubé, da

se mu je seda brada pomešala s črno konjsko grivo.

Tedaj se je daleč pred njimi na cesti dvignil oblak prahu. Ustavili so se in prisluhnili. Iz prahu se je izvil jezdec na penečem se vrancu.

»Gepidi!« je zavpil, potem mu je utrujenost zaprla sapo.

Kakor da jih je vladar kriknil ukaz, so v hipu vsi zvedeli za novico. Grbančasta stonoga se je razdrobila. Zadnji so spodbodili klamajoče konje, da so se predramili in zastigli z ušesi. Široka rimska cesta je bila konjikom preozka. Razgrnili so se čez in čez, do kamor je seglo oko.

Vladar je v tem spravil iz sla nekaj podrobnosti. Maščevalno so se mu zalesketale oči.

Na obnebju se je dvignil oblak prahu, večji in gostejši kakor prej. Langobardi so se vzradostili, ko so zagledali krdelo Gepidov. Sonce se jim je ujelo v zgajenje ostrine sulic, čakajoče, da se potope v sovražnikovo kri.

Nagradna križanka

Vodoravno: 1. kemična spojina, 2. igra s petjem, 3. ni grd, vodna žival, 4. eden (francosko), vprašalnica, 5. ud verskega reda malih bratov, 6. inicijalni znakega srbskega dramatika, osebni zaimek, 7. mesto v Istri, 8. član rodbine, 9. prebivalec Porenja, 10. žensko ime (skrajšano), 11. prebivalci Balkana (4. sklon).

A	B	C	D	E	F	G
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						

Navpično: A. odkritelj Amerike, kožica, B. pogorje v Italiji, C. ga ima večina živali, močko ime, D. zlato (francosko), omožena, E. veznik, len, F. evropska država, G. okrasja, kot (nemško).

RESITEV KRIZANKE IZ PREJSNE STEVILKE

Vodoravno: 1. komfort; 2. akord; 3. nota, os; 4. apanaža; 5. vdk, cvet; 6. spet (zopet); 7. skrt (skrit); 8. šole, žo (žolna); 9. klošter; 10. oo, Erni; 11. Brkin; 12. abonent.

Navpično: A. Kanada, »Shoda«; B. okopi, solo; C. mota, sklo, bo; C. France Prešeren; D. od, avet, trke; E. ozet, zenin; F. Trsat, Korint.

Pratež je ostal daleč zadaj. Poganjači so zlezli na konje in vozove, si zaslonili oči in gledali, kaj bo. Nekaj nestrpnih je popustilo vse in na konjih pohitelo za vojščaki.

Na ravnini so zarezgetali konji. Sulice so zažvenketale. Gauči jezdec v sta se zapodili drugi proti drugi in se spoprijeli. Svitki so plesali, dvigali oblake prahu, se lovili in preganjali, živali, ki so izgubile svoje gospodarje, so besne v okljukih drvele skozi borilce. Konji so hropali in ritali. Billi so drug drugača s kopiti, se grizli in cvitli. Jezdeci so bili kakor pribiti na živali. Molče, tiho sopeč so se ruvali, suvali, pehalni s hrbitov, se prebatali ter mendrali po ranjenih in mrtvih.

»Dalje!«

»Naj živi Alboin!«

Langobardski konji so se prebili skozi sovražne vrste, se hipoma zaobrnili in se zajedli zmedanim Gepidom v hrbet. Ti so begali sem ter tja, poskušali nazaj, iskali vrzeli v langobardski verigi in pozabliali na boj.

»Kunimond!« je krčala gruča Gepidov.

»Alboin! Alboin! jih je bobneč odgovarjal truma langobardskih bojevnikov.

Nekje na desni se je utrnil curek proti gepidski strani. Langobardski obroč se je razklenil in skozi poklino so potihli Gepidi poročat jedru vojske o porazu.

Langobardi so brž zacelili razpok. Sam Alboin je pridril na pomoč. Komaj deset gepidskih konj je odneslo gospodarje proti vzhodu in jih zavilo v zelenje. Langobardi so pritisnili za njimi, a konji so bili od dolge ježe upehani in niso vzdržali. Drug za drugim so se ustavljal in se vračali.

Naglo je bilo zajeto gepidsko krdelje postolčeno, le nekaj konj je še begalo po planjavi. Langobardi so se oddahnili. Poskakali so z živali in preiskali triplja. Bodil Langobard, bodi Gepid, vsakemu so pobrali, kar je bilo vrednega. Pobegle konje so polovili in jih zamenjali za svoje ranjene in pobjite. Nedolgo po spopadu je že spet lezla gosenica dalje proti gepidski zemlji.

Peti večer so se ustavili v bližini sovražnika.

Vojščki so se privajali pokrajini. Ted ni bilo gora in hrivov kakor v deželi ob Savi in Dravi. Do koder jim je nesel pogled, je bilo samo nebo. Sonce je pripekalo, da so se veseliš noči, ker jim je pničarala domačnost. Med hrušočimi konji, prasketočimi ognji, ropotanjem vojaške opreme in gorovanjem toverišev jim je bilo prijetno.

Pončti so prinesli izvidniški vasele novice:

»Od vzhoda in severa so se približali Obri s Slovensi. Obroč okrog Gepidov je sklenjen. V sovražnem taborišču je zmeda.«

Proti jutru je prišlo krdelo Obrov. Bili so pritlikavi, porasli in divji, da je Langobarde spretele srh.

»Tigri, ne ljudek! so se tiho menili in od daleč opazovali tršate živote.

Nekaj vaj za lepo držo in zdravje žene

Naša doba priznava telesni vzgoji velik pomen za narodno zdravje. Naše žene in dekleta skrbijo vse pre malo za zdravje, krepkost, vztrajnost in pravo lepoto. Te-

lesna vzgoja žene bi morala biti vključena v njen vsakodnevni razpoloved.

Najvajamo nekaj vaj, ki pomagajo telesu do lepe drže, do izdanejšega in pravilnejšega dihanja in do krepitve mišičja trupa in nog.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

OBVESTILO NAROČNIKOM

Zdravstvene delavce iz Primorske in bralce od Triglava do Jadranu prosimo za kratke dopise z nasveti, pripomembami in vprašanji zdravstvene vsebine. Na vprašanja, ki se tičejo naših staršev, predvsem mladih mater in na vprašanja, ki so splošno zanimiva bomo odgovarjali v zdravniškem kotičku.

Dr. B. Salamun

*

ZDRAVSTVENA PREDAVANJA V SLOVENSKI ISTRI. Po vseh koprskem obisku je bilo prirejenih v decembru in januarju 36 zdravstvenih predavanj. Vsako predavanje je obiskalo povprečno 50 ljudi.

*

TRAHOM V PREKMURJU. Svojevrstno, malezljivo in dolgotrajno vnetje očesne veznice so zanesle v Evropo Napoleonove armade iz Egipta. Od takrat imenujejo to obolenje egyptovska očesna bolezнь, čeprav se širi povsod, kjer živi domišljati ljudi v tesnem dotiku in v slabih higieničnih razmerah. V Sloveniji se borijo zdravstvene oblasti s trahom, že desetletja v Prekmurju, kjer se je zlasti med vojno nevarno razširil. Leta 1947. je bil okužen z njim vsak deseti prebivalec Prekmurja! Ljudska oblast se je poprijejela s trahom kot socialno boleznično energično in uspešno. Protitrahomski center v Murski Soboti je prevzel s pomočjo protitrahomskih postaj in posebej izolanih sester obvezno in brezplačno zdravljenje vseh bolnikov. Oblasti so nemogočile preseljevanje okuženih izven okuženega ozemlja. Leta 1948. je padel odstotek bolnikov na 5,8, koncem leta 1950 na 2,3 in do novembra 1951. na 1,6. Verjetno bo trahom v Prekmurju kmalu zatrit.

*

TRAHOM V ISTRI ne predstavlja resne socialne nevarnosti. Vendar bomo priobčili v enih prihodnjih številki poseben članek o značilnostih trahoma v Istri.

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Milko Stolfa. Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predel 2, — Številka tekočega računa pri Istrski banki v Kopru 06—909—171. Podružnica: Postojna, Gregorčičev dvored 5, tekoči račun pri podružnici

NB v Postojni št. 650-90322-0.

Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrletna 130 din.

Najboljši čas za telovadbo je zjutraj. Skok iz postelje, nekaj vaj in dan pričnemo v znamenju zdravja in življenskega veselja.

1. Roki dvignemo v stran ter počasi in globoko vdihnemo. Temu sledi globok predklon s povešeno glavo in povešenimi lehtmi. Pri tem počasi in izdatno izdihnemo. To ponovimo večkrat.

2. Iz razkoračne stope, roke v bok — počasen in globok odklon na levo — vzklon — počasen in globok odklon na desno. To vadimo lahko tako, da držimo roke tudi v vzročenju.

3. Sedemo na tla, stegnemo noge ter počasi spuščamo trup nazaj, dokler se ne vležemo, počasi se skušamo dvigniti. Ce se to v začetku ne posreči, podpremo konce nog pod omaro ali posteljo. Ta vaja je za trebušno mišičje ena najboljših.

4. Iz razkoračne stope delamo globoki predkloni, da se prsti rok dotikajo tal. Pred predklonom globoko vdihnemo, pri predklonu počasi izdihnemo. Nato vzravnamo telo v prvotni položaj.

5. Tek na mestu z visokim prednožnim krčenjem. Lehti so lahko skrčeni na tilniku. Tek bodi proren po prstih.

6. Poskoki na mestu. Učinkovito je skakanje z malo kolebnico.

Med posameznimi vajami so primerni odmori, pri katerih omehčamo in pomirimo mišičje z rahlim zibanjem, kroženjem bokov in trupa, z mahanjem lehči naprej in nazaj in z otresanjem ramen.

V ljubezni se razumemo samo takrat, kadar si nimamo kaj povedati.

(Rey)

*

Cednost ženske je morda vprašanje temperamenta.

(Balzac)

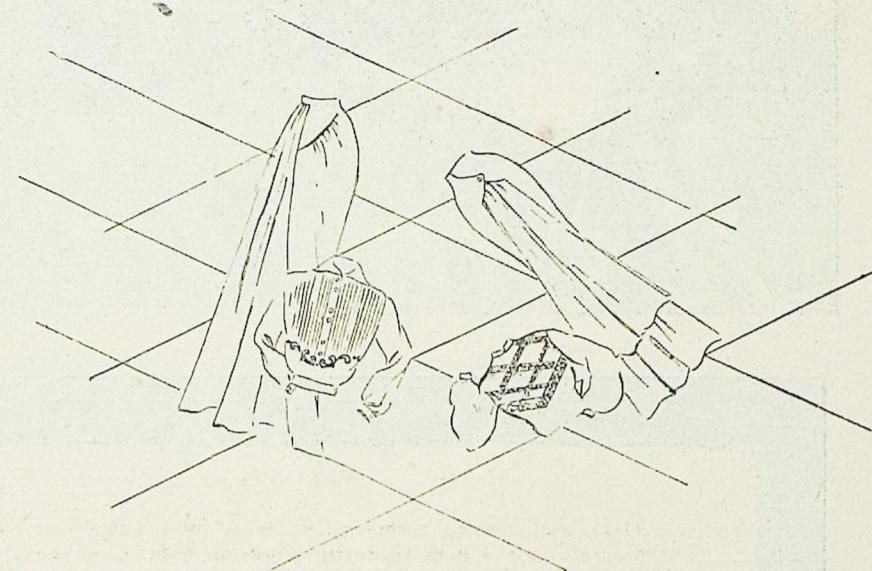
Ali znaš pripraviti dober čaj?

Sedaj je čas, ko človek po delu ali po priletju sprehodu rad išče toplih prostorov domačnosti. Kdo nima lastnega ognjišča in ne pozna ali pa ne priznava ugodnosti preživelih ur v prijateljski hiši, se zateka v kavarne ali podobne prostore. Vsi oni pa, ki imajo svoj dom, ga v burji, dežju, mrazu in megli še iskreneje ljubijo. V takem času je običaj, da se v rodbinskem krogu ali pa pri prijateljih zberemo pri skodelici čaja.

Da privabimo domače v prijatelje na čaj, ga moramo pripraviti z veliko skrbnostjo in natančnostjo. Sinovi sončnega vzhoda piijo skodelico čaja s ceremonijami. Kitajski izrek pa pravi, da prinaša ta pijača taho radost v osamljenost ljudi. Glavni pogoj je, da izberemo čaj pravorstne kakovosti. Sicer je res drag, toda če je dober, ga potrebujemo mnogo manj. Čaj dobre kakovosti ima izredno dober vonj, poseben aroma.

Za pripravljanje čaja moramo imeti poseben lonec, ki ga uporabljamo samo v ta namen. Niti umivali ga ne smemo skupaj z drugo posodo. V tem loncu zavremo vodo in še vrelo vlijemo v porcelanasto ročko na čajne lističe. Za 6 oseb vzamerimo 2 do 3 žličke čaja ter en in pol litra vrele vode. Važno je, da voda ne vre niti sekundo brez potrebe, ker bo sicer čaj moten. Voda sme stati na čajnih listih samo 4 do 5 minut, nato čaj precedimo v skodelice ali drugo segretlo posodo. Čaj mora biti zlatorumen, ne pa rjav barve. Čaj je tedaj dober, če je zelo sladek. Na skodelico čaja računamo 4 do 5 kock sladkorja in po okusu nekaj kapljic rumna, konjaka, žganja, limonovo lupino ali pa limonov sok.

Caja ne nalijemo v skodelice prav do vrha. Z žličko ga samo pomešamo in potihem srebljemo v požirkih iz skodelice. K čaju serviramo lahko čajno pecivo pa tudi obložene kruhke. Serviramo ga popoldne med 5. in 7. uro. Po večerji ne postrežemo s čajem. Vse to skupaj pa vendar ni tako zelo važno. Važno je, da zna gospodin ustvariti ozračje prijetne domačnosti in da gosti odhajajo z željo, da se čimprej spet vrnejo.

Zelo priljubljene so dvodelne obleke, ki jih lahko uporabljamo deljeno, na mnogo načinov. Prikazuje sliko nam prikazuje dve praktični bluzi, ki nam služijo za izpopolnitve spomladanske dvodelne obleke ali pa s primernimi večernimi krili kot lepa večerna obleka.

Nekaj receptov presne hrane

Vse tiste, ki so prepričane o kritnosti presne hrane ter onim, ki si žele dobrega razpoloženja in zdravja, pa tudi onim, ki o tem dvomijo, nekaj nasvetov:

Med z orehi: V stekleno skodelico natresi sesekljane orehe, zmešaj jih z sladkorno močjo ali pa napravljajmico, napolnji jo z medom in pokaj z limonovim sokom.

Pomaračna skodelica: Iztrisni iz oranžne sok, nareži vanj na majhne kocke drugo oranžo, primešaj žlico kaktega drugega vkuhanega sadja, po potrebi osladji in serviraj s eksli.

Jabolčna čezana: Skuhaj olupljena jabolka z nekoliko vode, pretlači vse skupaj in primešaj prežganju iz presneg masla, drobit in sladkorja. Po potrebi zalij že z vodo ali vinom, osladji in začini s cimetom, ako ga imas pri roki. Ko naložis vse to v skodelico, lahko še potrosiš z zmletimi orehi.

Preprosta jabolčna jed: Dve olupljeni krhki jabolki olupi in nareži

na tanke listke, potresi jih z rozinami, ki so se namakale četrt ure v vodi (bolje v vinu), nakar jih ožmi, dodaj še orehe in sladkor.

Korenje z jabolki: Enako količino korenje in jabolki nastrgaj, obloži z limonovimi rezinami in potresi vse s sladkorjem.

Sanda pena: Stepi 1 ceilo jajce in 1 rumenjak ter 8 dkg sladkorja, ko postane tekoča, primešaj sok ene lime ali pa oranže.

Količina odgovarja za eno osebo.

ZA DOBRO VOLJO

Upokojeni uradnik, potem ko sta imela z ženo domač prepri: »In ljudje pravijo, da živim v pokoju!«

Cudno je to: do sedaj me ni hoteval niti pogledati nobena ženska, sedaj pa, ko sem foliko podedoval, naj se obrnem, kamor hočem, zademam povsed na — nevesto.«

Hčerka: »Mamica, poglej tisto koško, mora biti že zelo stara.« Mati: »Zakaj misliš, da je tako starata?« Hčerka: »Ali ne vidiš, mamica, da ima že vse belo perjice.«

Stric: »Pepček, ali hodiš rad v šolo?« Pepček: »Hodim že rad v šolo, a sedim ne rad v šoli.«

Profesor zgodovine: »Zakaj je šel Hanibal čez Alpe?« Dijak: »Zato, ker ni bil še predor končan!«

Profesor fizike: »Kaj je brzina?« Dijak: »To, s čimer odložimo gorko skledo.«

Profesor slovinc: »Tovarišica, povejte mi prihodnjo obliko glagola ljubiti.« Dijakinja: »Poročiti.«

Kakšna pa je vaša žena drugače? Mož: »Ona ni nikoli drugače, je zmeraj tako!«

V gledališču. Mož gledališkemu reditelju: »Prosim, recite tej ženski, ki je pred mano, naj sname klobuk z glave.« Zakaj pa ji sami tega ne rečete?« »Kaj pa — to je vendar moja žena.«

»Kaj je najboljše sredstvo proti redčemu nosu?« »Tako dolgo piti, da postane višnjev!«

»Slišim, da imate nevarno bolno tasto.« »Bolno ne, pač pa nevarno.«

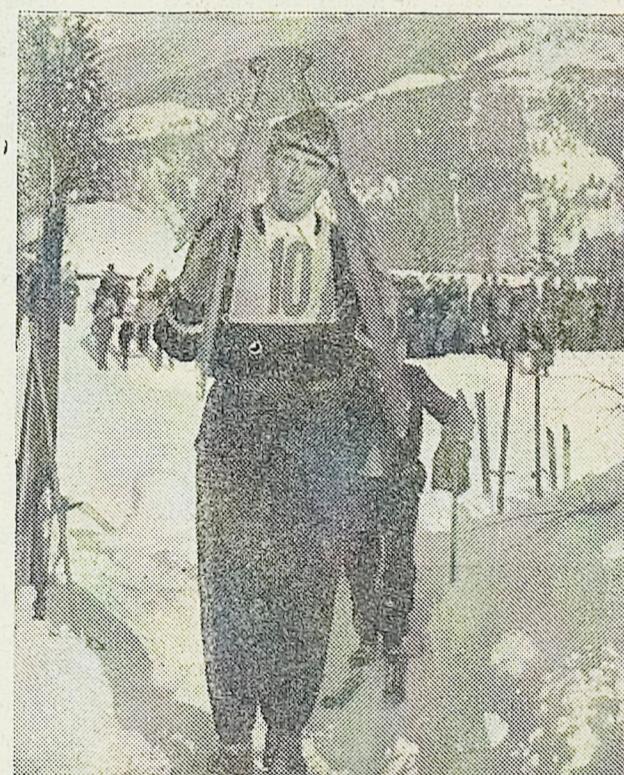
Marička: »Koliko let ima Tončka? Benta: »Petinštirideset!« Marička: »Jih ne kaže!« Benta: »Ne, jih skriva!«

»Zalostno je to, če je človek povabljen na kosilo in nima apetita.« »Se bolj žalostno pa je, če človek ima apetit in ni povabljen na kosilo.«

Učitelj: »Zakaj se sonce skrije vedno, ko dežuje?« Učenec: »Zato, da se ne zmoči!«

Oče (jezno): »Prej si mi odnesel 50 din za slasčice in sedaj zopet 30; ali se ne misliš nikoli poboljšati?« Sinko: »Saj vidite očka, da sem se že poboljšal — za 20 din!«

Športne zanimivosti

Karel Klančnik — za Poldom najboljši jugoslovanski smučarski skakalec. Na velikih tekmanah v smučarskih skokih, ki so bile preteklo nedeljo v sestavno znamenim zimsko športnem središču Garmissch — Parterkirchen ob prisotnosti 40.000 gledalcev, je zasedel 4. mesto s skokoma 70,5 in 63 m. Zmagal je Nemec Weiler, Polda pa je bil peti.

SLABSA UDELEZBA NA SMUCARSKIH TEKMAH PRIMORSKE CONE

Smučarska zveza Slovenije je povabil letos organizacijo smučarskih tekem Primorske cone SD »Rudarjuk« iz Idrije. Tekme so bile 19. in 20. januarja. Prireditelji so bili ne malo začuden, ko so videli, da sta od vseh prijavljenih tekmalcev prišla le dva Kobaričana. Tako so vsa prva mesta z lahkoto odnesli člani prireditelja SD »Rudarjac.«

V veleslalomu je zmagal Rado Mejovšek, med mladinci pa Ivi Lošar. V teku na 14 km so nastopili samo trije tekmalci in je z lahkoto zmagal Vlado Miklavčič, med mladinci pa Davorin Mrak. Popoldne so bili skoki na provizorični ska-

kalnici. Nastopilo je 8 tekmalcev, zmagal pa je z dvema skokoma po 14 m Davorin Mrak.

ŠAH

JANKO SINKOVEC JE OSVOJIL PRVENSTVO IDRIJE

Te dni so končali šahovski turnir za prvenstvo Idrije za leto 1952. Udeležilo se ga je 12 kategoriziranih šahistov. Prvo mesto je osvojil mladi gimnazijec Janko Sinkovec z devetimi točkami ali 81,8%. Prejel je tudi prvo nagrado in sicer Vidmarjevo knjigo »Pol stoletja ob šahovnicu.«

Druge mesto je zasedel Danilo Sever z 8,5 točkami, tretje Tone Troha, četrto in peto pa si delita Viktor Korpar in Ciril Savli.

Krvavi jerdinci

FRANCE BEVK

PRVI DEL

1.

Neke noči meseca bobovega cveta je mati Agata sanjala, da je volk ugrabil njeno kozitko Brezo, pohievno žival, ki je imela razumen pogled in ji je zobala iz rok. Planila je in kozico iztrgala zveri iz krempljev. Nato se je prebudila.

»O, moj Florjan!« je zaječala. »Ko bi mogla tebe tako iztrgati iz pesti sabljačev, ki so te tako grdo razmikastili, da sem te komaj po capah spoznala!«

Z isto brdkostjo v srcu kot na moža Florjana, je mislila tudi na oba sina, Ljuboto in Stefana, ki sta bila sužnja. Bolj kot Stefana je ljubila Ljuboto; zanj je vsak dan zelela, da bi se vrnil.

Teda je zaslila korake, nekdo je odpril vrata in kot senca obstal na pragu.

»Ali si ti, Florjan?« je vprašala Agata iz zelje, za katero je vedela, da se ji nikoli ne bo izpolnila.

Clovek na pragu je z očmi iskal v mrak, nato je stopil naravnost

12

13

k stamnjači, na kateri je ležala Agata, sedel k njenim nogam in skionil glavo v njena nedrja. Agata mu je s suhljatimi prsti grebila po laseh in mu otipavala obraz.

»Ali si ti, Ljubota,« je vprašala, »ki so te odtrgali od mene in te gnali na vojsko v tuje dežele? Kako si pobegnil. Kako si se vrnil?« »Nisem Ljubota,« je vdihnil moški, ki ji je še vedno tiščal glavo v nedrja. »Stefan sem, mati.«

»Stefan si?« je mati zaječala iz svojega razocaranja. »Kje pa je Ljubota? Ali nista skupaj odšla? Zakaj se nista skupaj vrnila?«

»Ne vem zanj,« je odgovoril Stefan. »Ločili so bili naču. Vsak je sel svojo pot...«

»Da si se vsaj ti vrnila je dejala mati in preliila svojo ljubezen do Ljubote na Stefana. »Daj, da te poučkam! Toliko let sem zibila Toniša, naj danes zibljem tebe!«

Ujčkala je sinovo glavo in pela:

»Bog je ukazal na nebesko stran
tri velike ognje prižgati...«

V mesečini, ki se je bila medtem razlija skozi okna in ooprta vrlata, je Stefan skušal brati iz materinih oči in iz njenih gub na čelu in na licu, ki so bile kot zareže na rovasu. Pogled ji je bil zmešan, čuden trepet ji je bil v glasu in v besedah, ki so ji v pesmi kot krik prihajale iz bičanega srca. Moj Bog, ali je to res? Bil je prepaden, skrušen zaradi materine blažnosti. Moj Bog, ali je to mogoče?

Mati Agata pa je dalje pela:

»Strašno, strašno bo prišlo,
stokrat hujše kot hudo...«

Stefan se je taho razjokal...

Ko se je naredilo jutro, je mati skuhalo močnik. Pojedila sta ga kot sladčico. Tedaj je Agata sinovo glavo zopet vzela v roke in strmeval kot da se ga ne more nagledati.

»Kakšno ti je eno oko?« ga je vprašala. »Eno je kot ziv ogenj, ki greje in peče, a drugo je kot mrtev pepel.«

14

Levo oko je bilo slepo, pokrito z belo mreno. Na svojem telesu je imel trij obrastke od sulic in od mečev... Ko so ga bili z bratom za roba odpeljali v grad, je imel dvoje žarečih oči in kot kakša ceca

gladko telo. Oskrbnikov bič mu je sekal brazgotine, ki so se mu sproti celile. Dejal pa mu je nekoč: »Cakaj, drugi ti bodo kožo odriči. Prisej je tisti čas, Beneški lev je bil lačen tujih dežela in je potreboval vojakov. Plemiči so se polakomnili denarja in prodajali svoje robove. Patrijarh je zaradi doževih koristi zatisnil eno oko. Stefan nikoli ni izvedel, za koliko oglejskih denarjev je bil prodan Benečanom. Z Ljuboto sta si izbrusila pete v daljne dežele.«